

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

**Návrh metodického dokumentu na podporu
interdisciplinární spolupráce APK s aktéry v sociální
oblasti v Kroměříži**

Bakalářská práce

Sociální politika a sociální práce

Charitativní a sociální práce

Autor: Lucie Mičová Pazderová, DiS.
Vedoucí práce: Mgr. Iva Linhartová

Olomouc 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci datum 1. 5. 2024

Lucie Mičová Pazderová, DiS.

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí práce, paní Mgr. Ivě Linhartové za její obětavé a vstřícné vedení v průběhu psaní práce. Jsem vděčná za připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi vždy ochotně poskytla. Poděkování také patří celé mé rodině, za podporu ve studiu.

Obsah

Anotace.....	9
Annotation.....	10
Úvod.....	11
1 Interdisciplinární spolupráce	13
1.1 Interdisciplinární přístup obecně.....	13
1.1.1 Interdisciplinární spolupráce z pohledu sociální práce	14
1.2 Interdisciplinární spolupráce v Kroměříži.....	16
1.2.1 Asistent prevence kriminality.....	17
1.2.2 Městská/obecní policie	18
1.2.3 Aktéři v sociální oblasti v rámci města Kroměříže	19
2 Vymezení terminologie	22
3 Rešerše výzkumů a zdrojů k danému tématu	24
4 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce	26
4.1 Etické hledisko	29
5 Propojení tématu se sociální politikou.....	32
6 Propojení tématu s metodami a technikami sociální práce.....	34
7 Legislativní zakotvení dané problematiky, reflexe strategických, koncepčních, metodických a dalších materiálů	36
8 Analýza potřebnosti.....	39
8.1.1 Problematika Bezdomovectví.....	43
8.1.2 Romové a cizinci	44
8.1.3 Rodiny s výskytem sociálně patologických jevů.....	46
8.1.4 Problematika závislosti.....	47
8.2 Příklady řešení sociální problematiky	48
8.2.1 Multidisciplinární tým Ostrava.....	48
8.2.2 Řešení sociálních témat v Rakousku	50
9 Popis návaznosti na první část KP.....	51
10 Popis možných řešení dané problematiky – užívané aplikační nebo metodické postupy v ČR a ve světě (obecně) a odůvodněný výběr zvoleného řešení.....	52
11 Popis změny, které bude dosaženo díky navrženému řešení.....	56
12 Identifikace limitů dosavadního řešení.....	57
13 Popis cílového stavu.....	59
14 Popis navrhovaných metod nebo aplikačních postupů.....	61
15 Provedení terénního průzkumu na potvrzení analýzy potřebnosti	64
16 Vývojový diagram použití metod nebo aplikačních postupů	70
17 Prediktivní analýza rizik a dopadů v cílovém prostředí	71

18 Návrh a realizace pilotního ověření zavádění metodického nebo aplikačního postupu v organizaci.....	72
19 Evaluace pilotního ověření	80
Závěr.....	82
Bibliografie.....	83
Seznam zkratek	89
Seznam obrázků a tabulek.....	90

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématem interdisciplinární spolupráce Asistentů prevence kriminality (APK) s aktéry v sociální oblasti. Jejím cílem je konceptualizace tématu a vypracování analýzy potřeby, jako teoretického podkladu pro následný metodický dokument. Popisuje činnost APK a Městské policie (MP) jako sekundární skupiny, dále představuje sociální služby, odbory v rámci Města Kroměříž a neziskové organizace v Kroměříži. Součástí práce je propojení tématu se sociální prací a nastavení možnosti přínosné spolupráce. Návrh samotného metodického dokumentu v druhé části této práce poukazuje na limity dosavadního řešení a nabízí praktická řešení a doporučení pro zlepšení takové spolupráce.

Klíčová slova: Asistent prevence kriminality, Městská policie, Sociální služby, interdisciplinární spolupráce

Annotation

This bachelor's thesis deals with the topic of interdisciplinary cooperation of Crime Prevention Assistants (APK) with actors in the social field. Its goal is the conceptualization of the topic and the development of a necessity analysis, as a theoretical basis for the subsequent methodological document. It describes the activities of APK and the Municipal Police (MP) as secondary groups, and also presents social services, trade unions within the City of Kroměříž and non-profit organizations in Kroměříž. Part of the work is connecting the topic with social work and setting the possibility of beneficial cooperation. The draft of the methodological document itself in the second part of this thesis points out the limits of the current solution and offers practical solutions and recommendations for improving such cooperation.

Keywords: Crime Prevention Assistant, City Police, Social Services, interdisciplinary cooperation

Úvod

Ve své bakalářské práci se zabývám rešerší zdrojů a analýzou potřeb pro vznik „Metodiky pro podporu interdisciplinární spolupráce Asistentů prevence kriminality (dále jen APK) s aktéry v sociální oblasti“.

Interdisciplinární spolupráce APK s ostatními subjekty činnými na poli sociální práce zatím v republikovém měřítku funguje na různých a různě profesionálních rovinách, od toho, že jsou APK ze sociální práce zcela vyloučeni až po možnost, že zčásti suplují úkoly jiných subjektů.

Dle odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra je APK zaměstnancem samosprávy zařazeným v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (není strážníkem ani čekatelem). Podílí se na prevenci kriminality v obci a díky svým komunikačním schopnostem vystupuje jako mediátor případných sousedských sporů, napomáhá občanům ve vyloučené lokalitě a vykonává další činnosti pod vedením konkrétního strážníka Městské/obecní policie v roli mentora. (Prevence kriminality, 2023)

Cílem práce je konceptualizace tématu, která vychází z analýzy potřebnosti v rámci města Kroměříže, kde by následná Metodika pro podporu interdisciplinární spolupráce Asistentů prevence kriminality (dále jen APK) s aktéry v sociální oblasti mohla být prakticky využívána k edukaci APK ve vybraných tématech, se kterými se setkávají ve své každodenní praxi nejčastěji a které se zároveň potenciálně překrývají s činnostmi subjektů na poli sociální práce. Současně si výstup z AP klade za cíl APK usnadnit každodenní práci zvýšením znalostí v daných oblastech. Úlohou strážníků Městské policie (dále jen MP) je v tomto procesu zejména metodické vedení (mentoring) APK, z tohoto důvodu jsou strážníci MP sekundární cílovou skupinou výše zmíněné metodiky.

Jako strážník MP jsem zaměstnancem města stejně jako APK, a proto je naše znalost případných problémových lokalit ve městě velmi podobná. Vnímání občanů našeho pracovního zařazení je však zcela odlišná. K APK mají občané, či návštěvníci města v rámci prvotního kontaktu obecně větší důvěru, často u nich hledají radu nebo pomoc. V tomto směru jejich působení v terénu vidím jako velmi významný potenciál i pro oblast sociální práce. APK jsou často oslovováni lidmi bez přístřeší, kteří se doptávají na možnosti, které mají v oblasti sociálních služeb. Při své činnosti se APK také setkávají s osobami závislými na alkoholu nebo psychotropních látkách, nebo s

romskými jednotlivci, či cizinci, se kterými je často komunikace ve všech směrech obtížnější, a tak se jí mnohdy raději vyhýbají.

Kvalifikační část práce se zabývá možností vzájemné interdisciplinární spolupráce mezi APK, strážníky MP a subjekty působícími na poli sociální práce, nastavuje pravidla této spolupráce a poskytuje různá doporučení, jak by mohlo nebo spíše mělo k takové spolupráci docházet, aby byla efektivní.

Finální podoba práce se vzhledem k dosavadní surovosti tématu rozšířila mimo doporučený rozsah, považovala jsem však za důležité nastínit platformu, současný stav, kýžený stav i cestu k jeho dosažení.

1 Interdisciplinární spolupráce

V této kapitole se budu zabývat pojmem interdisciplinární spolupráce obecně, ale také interdisciplinární spoluprací z hlediska sociální práce. Následně se budu věnovat jednotlivým aktérům zapojeným do sítě této spolupráce v rámci města Kroměříže.

1.1 Interdisciplinární přístup obecně

Dle Hanušové a Hellebrandové (2006) dochází mnohdy k poškozování klientů právě z nedostatku spolupráce odborníků různých odvětví. Odborníci by měli pracovat spolu, tedy nikoli nezávisle na sobě, ale vedle sebe ve vzájemné kooperaci. Ochrana klienta není tedy zájmem jednoho resortu, nebo jedné instituce, ale pro to, aby byla ochrana komplexní, je třeba propojení různých služeb a institucí. Interdisciplinární spolupráce může probíhat mezi státním, vládním sektorem a nestátními, neziskovými organizacemi. (Interdisciplinární spolupráce, 2006)

Pstružina (2007, s.1-2) in Zámečnicková, vysvětluje rozdíly mezi interdisciplinárním a multidisciplinárním přístupem následovně:

- **Interdisciplinární přístup:**

Předpona – inter má obvykle tyto významy: společně, mezi dvěma a více, mezi skupinami. Interdisciplinární přístup metodologická literatura popisuje jako něco mezi dvěma disciplínami, co nepokrývá ani jedna z nich. (Zámečnicková, 2023, s.35)

- **Multidisciplinární přístup:**

Předpona -multi v tomto případě znamená: zahrnující mnoho větví, popřípadě mnohonásobně se opakující. Multidisciplinární přístup tedy vyžaduje spoluúčast naprosto odlišných oborů ve společném prostředí. (Zámečnicková, 2023, s. 35) Dle Robertsona (2020) in Zámečnicková je u multidisciplinárního týmu předpoklad setkávání se na jednáních, případně komunikovat jiným způsobem, ale také je zde větší riziko konfliktů. (Zámečnicková, 2023, s. 35)

Hanušová a Hellebrandová popisují ve své publikaci Interdisciplinární spolupráce (2006) principy interdisciplinární spolupráce:

- na interdisciplinárním základě vytvořit funkční tým (např. policista, sociální pracovník, pracovník neziskového sektoru, lékař, učitel, rodič apod.)
- vytvořit pro fungování týmu pevná pravidla

- zajistit komunikaci mezi jednotlivými členy týmu (pravidelné schůzky)
- ujasnit si v týmu kompetence jednotlivých členů a všechny možnosti pomoci ostatních pracovníků v týmu
- zmapování regionu a zařízení – znalost prostředí
- jasně zmapovat role, cíle a možnosti spolupráce
- zajistit další vzdělávání
- vytvořit manuály pro interdisciplinární spolupráci
- vypracovat vzorový postup interdisciplinární spolupráce
- zajistit klientovi vhodnou péči – materiální, zdravotnickou, sociální, právní a psychologickou (Interdisciplinární spolupráce, 2006)

1.1.1 Interdisciplinární spolupráce z pohledu sociální práce

Dle Vojtíška a Šťastné in Matoušek (2022) je sociální práce součástí kontextových systémů, které mohou mít dvě roviny. První profesní rovinou je multidisciplinární spolupráce. V rámci ní sociální pracovník spolupracuje s dalšími (pomáhajícími) profesionály. Jedná se o psychology, pedagogy, zdravotníky, právníky a dalšími odborníky, kteří řeší nepříznivou životní situaci jednotlivců, rodin nebo komunit. Druhou systémovou rovinou jsou prakticky orientované strategie zaměřené na řešení nepříznivé životní situace, sociálního vyloučení nebo jeho předcházení. Systémové strategie i multioborová praxe sledují trend humanizace oboru, aktivní participace klientů a občanů na řešení problémů, snahu o mezisektorovou a mezioborovou spolupráci. (Matoušek, 2022, s. 334-335)

Mezioborová spolupráce může významným způsobem ovlivnit vztah majority vůči minoritním skupinám, a to správným vnímáním rizik ovlivňujících životní styl. Tato rizika dělíme dle Pěnkavy a Varga in Matoušek (2022) na celospolečenská, lokální, tedy týkající se místních komunit a individuální, týkající se konkrétních jedinců. V minulosti převládaly represivní formy řešení problémů převládalo nad primární, sekundární i terciální prevencí. Po změnách v listopadu r. 1989 se pro nás staly vzorem tzv. západní země, ale adaptabilní schopnost našich občanů na dynamicky se rozvíjející sociokulturní prostředí, byla nízká. (Pěnkava, Varga, 2022, s. 420-423)

Lokálním rizikům by bylo možné předcházet pomocí těchto aktivit:

- rozšiřováním poradenství

- posilováním sousedských vztahů i významu rodiny, formou komunitních aktivit (podpora spolku, komunitních zahrádek, mateřských center apod.)
- posilováním kompetencí občanů k řešení sociálních problémů dané komunity, využitím komunitní sociální práce v ohrožených lokalitách (např. s vysokou nezaměstnaností)
- podporou vzdělání zaměřeného na ekonomickou a sociální gramotnost
- primární prevencí před vznikem sociálně negativních jevů, zaměřenou na všechny stupně vzdělávacích institucí (Pěnkava, Varga 2022, s. 420-423)

Individuální rizika jsou často spojována s možností volby.

Například v případě bezdomovectví se často objevoval názor, že si tento životní styl lidé sami vybírají. Podle Konsensuální konference o bezdomovectví v ČR (MPSV, 2016) se odborníci shodují na tom, že je bezdomovectví projevem volního jednání, které je ovlivněno řadou vnějších okolností i osobními dispozicemi jedinců. Jak dále uvádí Varga (2005), sociální integraci jedince může narušit zejména chybějící motivace, schopnosti a možnosti.

Individuální rizika lze omezit mj. za pomoci těchto aktivit:

- zajištěním primární prevence ve školských zařízeních
- zajištěním dostupnosti včasné pomoci
- vícezdrojovou celospolečenskou osvětou na téma rizik pramenících z nezaměstnanosti, dluhové problematiky, sociálního vyloučení apod. (Matoušek, 2022, s. 424)

V publikaci vydané v rámci projektu Kompetence sociálních pracovníků – Dobrá praxe sociální práce na obci Bas Stuurwold (2018) uvádí, že interdisciplinární spolupráce spočívá v „celostním pohledu“. To vyžaduje především tyto aktivity:

- vzájemná setkání a porady o komplexních problémech s konkrétními kazuistikami z praxe
- zvědavost
- schopnost sdílet svůj pohled na věc a zkušenosti s ostatními
- schopnost pohlížet na problémy z úhlu pohledu ostatních (Stuurwold, 2018, s.81)

K přímé spolupráci APK i strážníků Městské policie Kroměříž s aktéry v sociální oblasti nejčastěji dochází v případě, kdy se jedná o ohrožené dítě podle § 6 z. č. 359/1999 Sb., O sociálně-právní ochraně dětí, a to formou předání pracovníkům OSPOD. Toto tvrzení vychází z přímé vlastní zkušenosti a interních záznamů o činnosti strážníků i APK.

1.2 Interdisciplinární spolupráce v Kroměříži

Jak uvádí ředitel Odboru pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj Beňák (2020) v elektronickém článku odborném časopisu Sociální práce, účinným nástrojem komplexní pomoci je síťování. Jde především o přístup postavený na multidisciplinárním základě, tedy o spojení odborníků s potřebnou odborností. Síť může mít několik forem a podob. Při mapování všech členů sítě musí dojít ke správné identifikaci jejich potřeb, problémů, témat a cílů a následnému sdílení. Odbor pro začleňování (Agentura) Ministerstva pro místní rozvoj má zkušenosti s tvořením sítě na základě principu lokálního partnerství při procesu sociálního začleňování v obci. Do spolupráce s obcí jsou zapojeni aktéři z Agentury, obce, policie státní i městské, školy, nevládní neziskové organizace, úřad práce a další, kteří se pravidelně setkávají a plánují strategické postupy k podpoře sociálního začleňování. Význam sítě je hlavně o preventivním působení proti vzniku nebo prohloubení sociálního vyloučení. (Beňák, 2020).

Od roku 2016 se v rámci Komunitního plánování sociálních služeb na Kroměřížsku obnovilo setkávání čtyř pracovních skupin. Jedná se o seniory, rodiny s dětmi, osoby se zdravotním postižením a osoby ohrožené sociálním vyloučením. Tato setkání spočívají v kontaktování poskytovatelů sociálních služeb na Kroměřížsku a oslovení dalších návazných a spolupracujících organizací, které s uvedenými cílovými skupinami pracují. Cílem je předávání informací o poskytovaných sociálních službách, navázání kontaktu a spolupráce. (Město Kroměříž, Komunitního plán sociálních služeb města Kroměříže 2020–2023)

Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku pro období 2020–2023 zahrnuje osoby ohrožené sociálním vyloučením bez omezení věku. Tyto osoby nejsou schopny samy bez pomoci a podpory řešit svou nepříznivou sociální situaci a trvale se začlenit do společnosti, protože jejich způsob života vede často právě ke konfliktu se společností. Do této cílové skupiny patří především osoby bez přístřeší, osoby, které se vracejí z výkonu odnětí svobody nebo z ústavní léčby, osoby závislé na návykových látkách, osoby, které vedou rizikový způsob života, nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. (Město Kroměříž, Komunitního plán sociálních služeb města Kroměříže 2020–2023)

V minulosti v rámci Města Kroměříž však nebyla doposud vytvořena možnost spolupráce s APK a MP Kroměříž, což blíže popisuji v analýze potřebnosti. K prvnímu takovému setkání došlo v únoru roku 2023, kde se přednesly právě tyto možnosti spolupráce. V další kapitole tedy představuji všechny možné spolupracující subjekty v rámci města

Kroměříž, které by se mohly společně spolupodílet na pomoci především skupině osob ohrožené sociálním vyloučením.

1.2.1 Asistent prevence kriminality

APK je zaměstnancem samosprávy zařazeným v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů a plní úkoly, které nejsou výhradně svěřeny strážníkům. (Ministerstvo vnitra ČR, Jiránek, 2011).

Projekt APK vznikl v září roku 2009 pod záštitou odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra a je nejžádanějším projektem prevence kriminality v sociálně vyloučených lokalitách. Primárním cílem projektu je snížení počtu protiprávního jednání v sociálně vyloučené lokalitě, či lokalitě ohrožené sociálním vyloučením, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů, protiprávní činnosti, kterou Policie ČR a obecní policie v rámci sociálně vyloučených lokalit velmi obtížně řeší, a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené. (Prevence kriminality, c2023)

Město Kroměříž prostřednictvím Městské policie Kroměříž spustilo Program prevence kriminality v červenci 2015. Město Kroměříž žádalo prostřednictvím Městské policie o dotaci z Programu prevence kriminality k poskytování dotací ze státního rozpočtu na rok 2015, který vyhlašuje Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality. V roce 2015 byla Kroměříž jedním ze čtyř měst ze Zlínského kraje, které dotaci získalo v plném rozsahu. (kromeriz.cz, 2015)

Pro pilotní projekt Asistent prevence kriminality byl MV ČR vypracován metodicko-praktický dokument „Asistent prevence kriminality“ - Metodika výběru, přípravy a činnosti, který slouží jako pomůcka při rozhodování měst a obcí - jejich zastupitelů a vedení městských policií, při zavedení systémových opatření v oblasti prevence kriminality, pro zvýšení bezpečnosti a veřejného pořádku a tento mj. definuje prioritní činnosti APK, mezi které patří zejména dohled nad bezpečností a dodržováním veřejného pořádku v obci v součinnosti s MP, předcházení společensky nežádoucímu jednání a řešení sporů souvisejících s narušováním občanského soužití, upozorňování občanů na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obcí, oslovování občanů porušujících základní společenské normy, pravidla a veřejný pořádek, přispívání k zjišťování přestupkové a jiné nežádoucí činnosti, poskytování základního doporučení osobám se sníženou pracovní a sociální kompetencí, včetně odkazování na kompetentní instituce, základního poradenství a komunikace s osobami pod vlivem návykových látek. K dalším činnostem APK patří také zvládání osob, které jednají v rozporu s dobrými mravy a ovládání postupů před lékařské první pomoci i přivolání

odborné pomoci, nebo výchovně-vzdělávací působení v oblasti volnočasových aktivit. (Pankrác, 2014)

Vybraný asistent prevence kriminality je po základní profesní přípravě zaměstnán v rámci obecní policie a podílí se na zvyšování bezpečnosti, dodržování veřejného pořádku a prosazování základních bezpečnostních standardů nejen v sociálně vyloučených lokalitách, ale rámci celé obce. Konkrétní asistenty vybírá odborná komise, která je složena ze zástupců samosprávy, obecní policie, Policie ČR a často také koordinátora (poradce) pro romské záležitosti (kraje obce) či zástupce v lokalitě působících významných neziskových organizací a zástupce MV. (Prevence kriminality, c2023)

V rámci výše jmenovaných činností spolupůsobí APK automaticky i na poli sociální práce. Pomáhá osobám předcházet závadovému jednání, orientovat se v místních předpisech i možnostech na poli sociální pomoci. (Prevence kriminality, c2023)

1.2.2 Městská/obecní policie

Městská/obecní policie (dále jen MP/OP) je dle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, orgánem obce, který zřizuje i ruší zastupitelstvo obecně závaznou vyhláškou. MP/OP zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce. MP/OP spolupracuje v rozsahu stanoveném výše uvedeným zákonem nebo zvláštním právním předpisem s orgány veřejné moci. Obecní policie přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití, dohlíží nad dodržováním obecně závazných vyhlášek a nařízení obce, podílí se na dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích, podílí se na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku, podílí se na prevenci kriminality v obci, provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích, odhaluje přestupky, jejichž projednávání je v působnosti obce.

Strážník MP/OP musí splňovat předpoklady stanovené zákonem o obecní policii a jde především o bezúhonnost, spolehlivost, zdravotní způsobilost, věk nad 18 let, musí mít minimálně střední vzdělání s maturitní zkouškou a osvědčení o splnění stanovených odborných předpokladů. (Zákony pro lidi, 2023, Zákon 553/1991 Sb., o obecní policii)

1.2.3 Aktéři v sociální oblasti v rámci města Kroměříže

Ve městě Kroměříž a blízkém okolí se podílí na sociální práci početná skupina institucí, organizací, či dobrovolnických spolků. Ve vztahu k přímé spolupráci s APK jsou významné zejména následující subjekty:

Sociální služby města Kroměříže, jsou „příspěvkovou organizací zřízenou městem Kroměříž. Jedná se o soubor registrovaných sociálních služeb, které poskytují podporu a péči osobám, které se ocitly v nepříznivé životní sociální situaci“ Nabídka služeb zahrnuje služby pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, služby SSKM pro osoby s Alzheimerovou chorobou a jinými typy demencí a služby SSKM pro osoby pečující. Zastřešují také odlehčující terénní služby pro seniory, sociálně terapeutické dílny, chráněné bydlení apod. (Sociální služby města Kroměříže, 2023)

Rozvoj plánování sociálních služeb v ORP Kroměříž - hlavním cílem je koordinované plánování sociálních služeb do celého regionu ORP Kroměříž, tak aby služby byly dostupné, kvalitní a reagovaly na potřeby současných i budoucích uživatelů. Cílovými skupinami jsou především senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi a osoby ohrožené sociálním vyloučením. Komunitní plánování sociálních služeb napomáhá plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům a potřebám jednotlivých občanů. Účelem je posilování sociální soudržnosti komunity a podpora sociálního začleňování a předcházení sociálnímu vyloučení jednotlivců i skupin. (Rozvoj plánování sociálních služeb v ORP Kroměříž)

Odbor sociálních věcí a zdravotnictví

- oddělení sociálně-právní ochrany dětí – terénní sociální práce, kurátor pro mládež, náhradní rodinná péče
- oddělení sociální práce
- sociální kurátor pro dospělé – romský poradce

Charita Kroměříž

- pomoc pro seniory (Charitní dům pokojného stáří, odlehčovací služba, pečovatelská služba, osobní asistence)
- pomoc lidem bez domova (terénní program Plus, potravinová a materiální pomoc)
- pomoc pro cizince (sociální poradna)
- pomoc pro lidi se závislostí (kontaktní a poradenské centrum Plus)

- pomoc lidem s duševním onemocněním 18-64 let - terénní i pobytová služba (Sociální rehabilitace Zahrada)
- Občanská poradna – Poradenství pro romské občany
- Azylový dům pro ženy a matky s dětmi

Úřad práce Kroměříž

- příspěvek na živobytí – dávky hmotné nouze
- doplatek na bydlení
- mimořádná okamžitá pomoc

Astras – azylový dům pro muže

- osoby bez přístřeší – muži starší 18 let

Nízkoprahové denní centrum Adam

- pomoc mužům a ženám starším 18 let, kteří se nachází v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.
- potravinová pomoc, pracovní aktivizace

Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy

Samaritán – se sídlem v Otrokovicích

- pomoc osobám bez přístřeší – terénní služby probíhají i v rámci Kroměříže

Nocležna

- možnost přespání
- osobní hygiena
- v případě nesplnění vstupních kritérií možnost přečkat noc v tzv. „sedárně - ve vstupních prostorách

PZS – protialkoholní záchytná stanice

- nepřetržitý provoz – zdravotnické zařízení – jediné ve Zlínském kraji

Psychiatrická nemocnice a Centrum duševního zdraví Kroměříž

Probační a mediační služba Kroměříž

- představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí sociální práce a práva. Mezi klíčové cíle této instituce patří zejména integrace pachatele, participace poškozeného, ochrana společnosti

Neziskové organizace působící ve městě Kroměříž

- Adra – pomoc lidem v nouzi v Česku i zahraničí
- Klub Poříčí – anonymní alkoholici - pomoc s odvykáním závislosti
- Šipka – Středisko pro volný čas dětí a mládeže v Kroměříži
- Argo – Společnost dobré vůle Zlín z. s. - pomoc Romům

- Společnost podané ruce – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
- Horizont – Centrum služeb a podpory Zlín, o.p.s. - pomoc pro osoby s chronickým duševním onemocněním (město-kromeriz.cz)

2 Vymezení terminologie

Vymezení terminologie uvádím z důvodu nejednotnosti v užívání jednotlivých termínů. Pojmy „**Sociálně patologické jevy**“ a „**rizikové chování**“ se dle Hadj Moussové (2007) v odborné literatuře často překrývají. Vzhledem ke společenské závažnosti je vhodnější požívat pojem rizikové chování. U sociálně patologických jevů jde o překročení určité sociální normy, které představuje ohrožení pro společnost. Téměř vždy se jedná o chování sociálně nebezpečné, které souvisí často s kriminalitou. Oproti tomu rizikové chování je chováním, které se často vymyká běžným zvyklostem, ale ne vždy jde o chování, které je potřeba odsoudit. Jedná se o chování, které je primárně posuzováno ve vztahu k jedinci a až sekundárně ke společnosti. Příkladem rizikového chování jsou nebezpečné zdravotní návyky, jako je třeba pití alkoholu, kouření nebo užívání drog. Za sociálně rizikové chování je považováno delikventní chování jedinců. (Hadj Moussová, 2007)

Sociální vyloučení je podle Slovníku sociální práce (2008) termínem, který označuje komplexně podmíněnou nedostatečnou účast jednotlivce, skupiny nebo místního společenství na životě celé společnosti. Fakticky znamená život v chudobě, bez účasti na trhu práce, bez přiměřeného bydlení, bez dostatečného příjmu, obvykle v izolaci či v malé skupině podobně deprivovaných lidí pohybujících se na okraji společnosti. Příčinou je nízké sebevědomí, nízký příjem, nedokončené vzdělání, nedostatečné sociální dovednosti, špatné duševní i tělesné zdraví, špatné bydlení, vysoký věk, vysoká úroveň kriminality v místě, nefunkčnost rodiny, závislost na návykových látkách nezaměstnanost aj. (Matoušek, 2008, s. 205)

Sociální vyloučení dle zákona č. 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách, definuje sociální vyloučení jako “vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnosti se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace”. V rámci procesu tzv. sociálního začleňování, tedy návratu k běžnému způsobu života, hrají významnou roli mimo jiné i sociální pracovníci. Nepříznivá sociální situace – na základě oslabení jedince, většinou ztrátou, či omezením některé ze schopností (věk, zdravotní stav, způsob života atd.) není osoba sama schopná řešit a vyřešit osobní situaci do té míry, aby výsledný stav podpořil sociální začlenění a současně vyloučil sociální vyloučení. (Zákony pro lidi, 2023, zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Sociálně vyloučená lokalita (dále jen SVL) - Gojová, Černý, Dunková in Matoušek (2022) s odkazem na definici GAC (2015) zmiňují pojem SVL jako místa, kde dochází ke

koncentraci více než dvaceti osob žijících v nevyhovujících podmínkách (příjemci příspěvků na živobytí), které obývají fyzicky či symbolicky ohraničený prostor. (Matoušek, 2022)

Pojmem **sociální služba** označujeme potom činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem opětovného sociálního začlenění nebo směřujících k prevenci sociálního vyloučení. (Zákony pro lidi, 2023, zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Do působnosti v sociální oblasti patří i **prevence kriminality**. Jako faktory prevence působí zejména policisté, konkrétně útvary prevence. (Veteška, 2020, s. 41-42). Program prevence kriminality a extremismu – Úsvit je projektem Ministerstva vnitra ČR, který je realizován od roku 2009 v 10 lokalitách České republiky a je podporován v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Umožňuje tak zaměstnávat osoby, které se mnohdy řadí do skupiny etnické menšiny a osoby sociálně vyloučené z důvodu snížené možnosti pracovního uplatnění po dobu dvou let. (Ministerstvo vnitra ČR, Jiránek, 2011)

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 53 hovoří o **sociální prevenci**, jako o službách, které napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. (Zákony pro lidi, 2023, zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Matoušek (2008) ve svém Slovníku sociální práce vysvětluje prevenci ve vztahu k sociální práci jako soubor opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti (kriminalita, toxikomanie, prostituce, násilí apod). Matoušek zde prevenci dělí do tří úrovní. Primární prevence je cílená na celou populaci (nespecifická prevence), nebo na určitou skupinu (specifická prevence) v době, kdy se jedná o předcházení problému, sekundární prevence má jako cílovou skupinu osoby se zvýšeným rizikem sociálního selhání, případně osoby, u kterých již k sociálnímu selhání dochází. Terciární prevence se provádí u osob, u kterých již k sociálnímu selhání došlo. (Matoušek, 2008, s. 154) Dle Zoubkové a Moulisové (2004) kriminální politika v širším slova smyslu zahrnuje mimo jiné i velkou oblast sociální politiky. Řeší široké spektrum problémů, např. nezaměstnanost, návykové látky, minority a mnohé další. (Zoubková, 2004, s. 11)

3 Rešerše výzkumů a zdrojů k danému tématu

V této části mé práce jsou popsány zdroje, které jsou relevantní k tématu závěrečné práce. K jednotlivým pojmům i k samotnému názvu práce existuje mnoho zdrojů a z několika důvodů je velmi obtížné najít ucelené informace. Prvním důvodem je, že výklad pojmů jednotlivých autorů je ovlivněn mnoha faktory, např. typem odbornosti autora, pohledem autora na problematiku, nebo hloubkou výkladu problematiky. Např. pojem „sociální práce“ označuje Musil (2008) jako „profesi a akademickou disciplínou, která se zabývá uplatněním společenské teorie a výzkumu ke studiu a zlepšení kvality života lidí, sociálních skupin a celé společnosti. To zahrnuje využití ostatních společenských věd jako prostředku ke zlepšení životních podmínek a změně postoje společnosti k chronickým problémům“, Hanvey a Philpot, in Navrátil 2001 uvádí, že „Sociální práce je často to, co jiní – zdravotní sestry, lékaři, policie atd. – nedělají“ a v definici mezinárodní federace sociálních pracovníků je uvedena jako „vysoce specializovaná pomáhající činnost, jejímž cílem je zvyšovat nebo stabilizovat kvalitu života lidí, u kterých je tato kvalita ohrožena nebo omezena“, Dalším důvodem je provázanost jednotlivých pojmů i subjektů působících na poli sociální práce. Objektivitu může rozostřovat např. i aplikace teorie v místních podmínkách, možnosti jednotlivých organizací i měst, atd.

Pro získání teoretických poznatků o podpoře interdisciplinární spolupráce APK s aktéry v sociální oblasti byly využity teoretické postupy a analýza odborných textů a dokumentů na základě:

Klíčových slov: sociální práce, ohrožená skupina, prevence kriminality, sociální vyloučení, osoby závislé na alkoholu nebo psychotropních látkách, sociální služby, rozvoj města Kroměříže / social work, vulnerable groups, crime prevention, social exclusion, persons addicted to alcohol or psychotropic substances, social services, development of the city of Kroměříž, development of the city of Kroměříž/ Sozialarbeit, gefährdete Gruppe, Prävention der Kriminalität, soziale Ausgrenzung, abhängige Personen, soziale Dienste, Kroměřížs Stadtentwicklung.

Formálních požadavků:

- vydání po roce 1996
- jazyk čeština, slovenština, angličtina, němčina,

- knihy, odborné studie, odborné články, periodika, dokumenty kraje tištěná podoba i online

Databáze:

- Časopis sociální práce
- Knihovna Bookport
- Knihovna Google Scholar
- Knihovna CMTF – knihy, záznamy
- Knihovna Kroměřížska
- Dokumenty města Kroměříž a města Ostrava

Celkem bylo vyhledáno 96 zdrojů. Texty byly následně zařazovány dle následujících kritérií:

- kvalita zdroje
- relevance
- dostupnost
- návaznost na téma
- návaznost na město Kroměříž
- návaznost na APK

V této práci bylo použito celkově 26 zdrojů z odborných knih. 20 internetových zdrojů. Dále 2. dokumenty města Kroměříž a MŠMT. Ze zahraničních zdrojů použit 1 zdroj. Za stěžejní textový zdroj považuji především Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023-2027, Plán sociálního začleňování města Kroměříže 2022 - 2025, časopis Sociální práce, Metodiku činnosti multidisciplinárních týmů v sociálně vyloučených lokalitách ve městě Ostravě, Strategii pro sociální začleňování 2021 - 2030. Z odborné literatury jsou stěžejním zdrojem mé práce Matoušek (2008), Matoušek, Hůlová a kol. (2022), kde jsem čerpala informace vztahující se k tématu práce, ale také zahraniční odbornou literaturu.

V rešerši zdrojů z praxe jsem se zaměřila na projekt APK, jeho přínos společnosti na poli sociální práce, příklady dobré praxe spolupráce APK a MP s aktéry v sociální oblasti, přehled a kompetence jednotlivých subjektů působících na poli sociální práce ve městě Kroměříž a řešení sociálních témat u nás a v zahraničí.

4 Propojení tématu s teoriemi a metodami sociální práce

Podle definice Mezinárodní federace sociálních pracovníků (dále jen ISFW), která byla schválena v r. 2014 valnou hromadou ISFW a valnou hromadou IASSW je:

„Sociální práce profese založená na praxi a akademická disciplína, která podporuje sociální změny a rozvoj, sociální soudržnost a posílení a osvobození lidí. Principy sociální spravedlnosti, lidských práv, kolektivní odpovědnosti a respektu k rozmanitosti jsou pro sociální práci ústřední. Sociální práce, podložená teorií sociální práce, společenských věd, humanitních věd a domorodých znalostí, zapojuje lidi a struktury do řešení životních výzev a zvyšování blahobytu.“

Mezi hlavní cíle sociální práce patří podle ISFW podpora sociálních změn, sociální rozvoj, sociální soudržnost a posílení a osvobození lidí. Sociální rozvoj je založen na hodnocení v bio-psycho-socio-spirituální oblasti a na intervencích, díky kterým se zmenšuje mikro-makro propast a rozvíjí se v rámci více systémových úrovní mezioborová spolupráce. (ISFW)

Interdisciplinární spolupráce APK, strážníků MP a aktérů v sociální oblasti vidím jako jednu z možností spolupráce, která by mohla mít pro oblast sociální práce důležitý a velmi pozitivní dopad. V každém ze zmíněných odvětví jsou vnímány sociální problémy z jiného úhlu pohledu, což může být v konečném důsledku pro klienta přínosem.

V každém případě zde má velký význam **terénní sociální práce**. Dle Hůlové (2017) terénní sociální práce s obyvateli sociálně vyloučených lokalit a se sociálně znevýhodněnými jednotlivci či rodinami se ke klientům dostává nejčastěji formou depistáže. Jedná se především o klienty, pro které je společným jmenovatelem nízké dosažené vzdělání, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, nestabilní ekonomická situace, nekvalitní bydlení, nebo zvýšený počet sociálně patologických jevů. Pro správnou efektivitu depistáže je třeba brát ohled na potřeby cílové skupiny a její charakter. Podle doporučeného postupu MPSV z r. 2012 je depistáž účinným nástrojem terénní sociální práce. Jde o cílené a včasné vyhledávání osob, u kterých je zvýšené riziko sociálního selhání, nebo u kterých již k takovému selhání došlo (drogová závislost, kriminalita, prostituce, násilí apod.). Jedná se vždy o práci v přirozeném prostředí klienta. (Hůlová, 2017, s.15-16)

Jak Matoušek (2008) uvádí, prvním aktivním krokem terénní sociální práce je vyhledávací činnost – tzv. **monitoring**. Monitoring spočívá především v mapování terénu, poznávání charakteru lokality (pasáže, výklenky, nádraží, čerpací stanice aj.), institucionální sítě pomáhajících zařízení (krizová centra, zařízení pro drogově závislé, zdravotnická

zařízení, policie, sociální odbory atd.), možnost trávení volného času (hřiště, kluby mládeže, restaurace, herny aj.). (Matoušek, 2008, s. 174)

Jelikož se při pochůzkové činnosti APK či strážníci MP často jako první setkávají s potenciálními klienty sociální práce, mohou dost dobře fungovat jako prostředník při cestě k sociální pomoci těmto osobám. Dle Hůlové (2017) je prvotní kontakt například v podobě letáčků brán jako ten nejméně účinný. Lidé z odlišných sociokulturních prostředí a mnohdy s nízkým vzděláním, nemají důvěru k psanému slovu. Cílem depistáže by neměl být bezohledný nábor klientů, ale nabídka pomoci konkrétním lidem a navození důvěry, pozitivní motivace a vzájemný respekt. (Hůlová, 2017, s.19)

Ekologická perspektiva je způsob, jakým můžeme na problematiku nahlédnout. Jak Navrátil uvádí ve své odborné publikaci *Teorie a metody sociální práce* (2001), jako první se otázkou prostředí ve vztahu k sociální práci zabývali Stein a Cloward (1959). Zájem o aplikaci ekologických konceptů v pomáhajících profesích vzrůstal v 60. letech. Vývoj sociální práce pak významně ovlivnily texty Bartlettové (1970) a Gordona (1969). Právě Bartlettová rozpracovala koncept sociálního fungování a Gordonovy práce lze chápat jako předchůdce ekologické perspektivy v sociální práci. Ekologickou perspektivu, jako model individuální sociální práce představil Carel Germain (1973). Upozornil na skutečnost, že sociální práce ztratila ze zřetele širší sociální prostředí a jeho ekologické koncepty umožnily sociálním pracovníkům i klientům, držet pozornost na člověka, na prostředí i na jejich vzájemný vztah, protože každá změna v jednom z nich může mít pozitivní nebo negativní důsledky na druhý. Pracuje-li sociální pracovník s jednotlivcem, nebo s institucí, musí si vždy uvědomovat jejich vzájemné působení a závislost, tedy všítat si klienta i jeho prostředí, protože lidé utváří své prostředí, ale také jsou zároveň prostředím formování a mnoho problémů vzniká právě ve vztahu člověk-prostředí. Cílem sociální práce z hlediska ekologické perspektivy je podporovat růst, rozvoj, posilovat adaptivní kapacity lidí, odstraňovat bariéry v prostředí, zlepšovat schopnost prostředí odpovídat na potřeby lidí. (Navrátil, 2001, s. 151-159)

Sociální fungování se dá dle Matouška (2008) posuzovat podle několika kritérií, například podle kvality vztahů k lidem, využití vlastního potenciálu, plnění požadavků společenského prostředí. Pojem sociálního fungování reflektuje zejména schopnost klienta odpovídat na nároky prostředí a samy nároky prostředí. Problémy v sociálním fungování mohou být důvodem pro to, aby se klient spojil se sociálním pracovníkem. (Matoušek, 2008, s. 196)

Matoušek (2001) vysvětluje rozdíly v chápání konceptů sociální práce „sociálního fungování“ a „životní situace“ v rámci základních paradigmat sociální práce. Jedná se o tři odlišné přístupy, které Payne (1997) označuje jako „malá paradigmata“.

- a) **Terapeutické paradigma:** hlavním faktorem je zde duševní zdraví a pohoda člověka. Sociální práce probíhá především formou psychoterapie (individuální, skupinová). Jak Navrátil a Musil in Matoušek (2001) vysvětlují, základním cílem je snaha o pomoc zabezpečení jednotlivcům, skupinám i komunitám psychickou a sociální pohodu. Životní situace se zde tedy redukuje na vnitřní stav osobnosti a psychiky jedince, a to, jak se klient dokáže vyrovnávat s očekáváním okolí. Komunikace je prostředkem, jak mohou lidé získat kontrolu nad svými pocity a svým životem. Příkladem modelu sociální práce v tomto pojetí je Rogersův model terapie orientované na klienta. (Matoušek, 2001, s. 14-15)
- b) **Reformní paradigma:** sociální fungování se pojí s vizí společenské rovnosti. Sociální práce zde spočívá v podpoře spolupráce a solidarity v rámci určité společenské skupiny a pomáhá utlačovaným získat vliv a kontrolu nad svým životem. Zaměřuje se na zmocňování (empowerment). Informaci o životní situaci klienta přináší poznatky o povaze mocenské podřízenosti jeho skupiny a jejích důsledcích pro všechny členy skupiny (Matoušek, 2001, s. 15-16)
- c) **Poradenské paradigma:** Sociální fungování zde závisí na schopnosti zvládat problémy a na přístupu k informacím a službám. Životní situace klienta odráží jeho neuspokojené potřeby, individuální omezení a schopnost institucí společnosti na tyto potřeby klienta vstřícně reagovat. Jedním z modelů sociální práce v tomto pojetí je „úkolově orientovaný přístup“ práce s klientem a také například občanské poradenství. (Matoušek, 2001, s. 16-17)

V rámci Metodiky na podporu interdisciplinární spolupráce mezi APK s aktéry v sociální oblasti vidím do budoucna velký potenciál právě v sociálním síťování. Dle Matouška (2008) je sociální síť využitelným zdrojem pro klienta. Spočívá především v jeho informování o nabídce služeb a pomáhajících organizací. (Matoušek, 2008, s. 189)

Cílová skupina zmíněné metodiky je široká a zahrnuje převážně osoby, které žijí v sociálním vyloučení nebo jsou sociálním vyloučením ohroženy.

Dle Matouška (2005) k vyhodnocení situace a potřeb klienta napomáhá holistický přístup sociálního pracovníka, který ve všech čtyřech základních rovinách, tedy v bio-psycho-socio-spirituálním ohledu, nachází využitelné zdroje a silné stránky klienta, ale také klientovy limity. Potřeby klienta se mohou vyhodnotit například na základě Maslowovy pyramidy potřeb. Sociální pracovník musí správně situaci vyhodnotit a případně klienta umět odkázat na další služby. (Matoušek, 2005)

4.1 Etické hledisko

Etika (z řeckého *ethos* – mrav) nebo též teorie morálky je filozofická disciplína, která se zabývá zkoumáním mravní dimenze skutečnosti. Etika zkoumá morálku nebo morálně relevantní jednání a jeho normy. Etika je disciplínou praktické filozofie. Etika se zabývá teoretickým zkoumáním hodnot a principů, které usměrňují lidské jednání v situacích, kdy existuje možnost volby prostřednictvím svobodné vůle.“ (Thompson, 2004)

Profesní etika je součástí sociální práce. Morální hodnoty by měly být součástí každé součásti lidského konání. Uvědomovat si a umět rozlišovat, co je a co není správné a podle toho jednat, by mělo být samozřejmostí i v běžném životě. Absolventská práce cílí na osoby, které se ve většině případů nachází v tíživé životní situaci, základem aplikace do praxe je ovšem přístup pracovníka. Mělo by být samozřejmostí, že sociální pracovníci přistupují ke klientům citlivě, s respektem k jejich důstojnosti, zachovávají princip autonomie každého klienta a v každém případě chrání lidská práva. Tyto zmíněné zásady jsou mj. Zakotveny i v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky.

Sociální pracovník by měl také znát Etický kodex sociálních pracovníků České republiky. Etický kodex patří mezi stěžejní dokumenty sociální práce a je postaven na principu výčtu etických zásad a pravidel etického chování sociálního pracovníka. Dalším, neméně důležitým dokumentem je Mezinárodní etický kodex sociální práce, kde jsou zakotveny hlavní principy sociální práce, jako jsou lidská práva a sociální spravedlnost. Zde je podrobně vysvětlen i pojem profesionálního jednání.

Nečasová on Matoušek (2008) uvádí **základní definice týkající se profesní etiky:**

- **Morálka** - (z latinského *mos* - původně vůle, později mrav, předpis, zákon, vlastnost, charakter, vnitřní podstata), je založena na tom, rozlišit, co je správné a co nikoliv, tedy umět rozlišovat dobro a zlo a podle toho jednat. (Matoušek, 2008, s. 22)

- **Hodnoty** – vše, co považujeme za významné a důležité. Hodnoty vycházejí z morálky a mají vliv na naše rozhodnutí v jednání. (Matoušek, 2008, s. 22)
- **Etika** – (z řeckého *éthos* – mrav, zvyk, obyčej, charakter), je teorií morálky, vědou o morálce. Cílem etiky je vědomější odpovědné jednání. (Matoušek, 2008, s. 22)
- **Profese** - (z latinského *professio* – přiznání k povolání, k řemeslu), je povolání, odbornost, tedy vyžaduje absolvování studijního programu a praxe. Vztahuje se k ní velká míra samosprávy a kontroly, zejména u odborné kvalifikace. Morální kodex je zde přísnější než u průměrného člena společnosti. (Matoušek, 2008, s. 22)

Pro efektivní výkon profese v sociální oblasti je důležité vzpomenout **5 etických principů dle Biesteka** (1957) in Matoušek (2008):

- a) **Individualizace** – jedná se o individuální přístup ke klientovi bez stereotypů a předsudků. Každý klient je jedinečný ve svých osobnostních kvalitách. (Matoušek, 2008, s. 37)
- b) **Vyjadřování pocitů** – každý klient má právo vyjádřit své pocity, včetně těch negativních (Matoušek, 2008, s. 37)
- c) **Empatie** – snaha o vcítění se do pocitů a situace klienta (Matoušek, 2008, s. 37)
- d) **Akceptace** – je důležité vnímat klienta takového, jaký je, jeho silné i slabé stránky a podporovat u něj vědomí jeho vnitřní důstojnost a hodnoty (Matoušek, 2008, s. 37)
- e) **Diskrétnost** – (důvěrnost sdělení) - diskrétnost je základním právem každého klienta, toto právo však není absolutní. Limitem je odpovědnost sociálního pracovníka k sobě, zaměstnavateli, společnosti i k právům ostatních klientů.

Uvolnění diskrétnosti však sociální pracovník musí vždy s klientem prodiskutovat. (Matoušek, 2008, s. 38)

Emocionální inteligenci definuje Nakonečný (2000) jako „úspěšné zvládání mezilidských vztahů, které ovšem předpokládá také úspěšné sebeovládání“. V této souvislosti také zmiňuje, že „řešení sociálních problémů vyžaduje zvláštní druh inteligence, kterou Thorndike nazval „sociální“ a Goleman „emocionální“.

Význam etiky spatřuji zejména v řešení etických problémů a etických dilemat. Záleží hodně na osobnosti sociálního pracovníka – jak vnímá situaci, jak je zkušený v morálním rozhodování a jaká je jeho hierarchie hodnot. Vliv má i kontext, ve kterém se sociální práce

provádí. Banksová (1995) in Matoušek (2008) tyto termíny upřesňuje. (Matoušek, 2008, s. 24)

- **Etický problém** – je situace, kdy sociální pracovník ví, jak by měl rozhodnout, ale toto rozhodnutí se mu osobně příčí. Situace, kdy by se klientovi mělo dostat potřebné pomoci, ale tento nesplňuje kritéria dané instituce, ve které sociální pracovník působí, pro poskytnutí takové pomoci. (Matoušek, 2008, s. 24)
- **Etické dilema** – situace, kdy sociální pracovník stojí před dvěma nebo více stejně nevhodnými možnostmi a má se rozhodnout pro tu, která bude nejpřijatelnější. Představuje konflikt morálních principů. (Matoušek, 2008, s. 24)

V těchto a jim podobných situacích se může ocitnout také APK nebo strážník MP. I když mezi jeho stěžejní kompetence nepatří rozhodování o možnosti řešení, měl by umět problém identifikovat a rozhodnout o předání zjištěných informací příslušnému orgánu, odboru nebo instituci a tím pomoci v řešení takové situace. APK však stejně, jako sociální pracovník musí dobře znát Listinu základních práv a svobod a jednat v souladu s ní.

5 Propojení tématu se sociální politikou

O sociální politice můžeme hovořit jako o druhu činnosti, nebo také o vědě. Se sociální politikou ve smyslu lidské činnosti se setkáváme v praxi téměř denně. Sociální témata jsou kontinuálně vyvolávána v důsledku mnoha osobních i společenských vlivů, a stejně na druhé straně jiní lidé rozhodují o strategiích zmírnění důsledků těchto vlivů na jednotlivce. (Tomeš, 2010).

Propojení tématu, kterým se zabývá tato práce i následná Metodika pro podporu interdisciplinární spolupráce APK s aktéry v sociální oblasti, se sociální politikou, vidím především v aktivním zařazení APK v oblasti sociální prevence, sociálního začleňování, v oblasti sociálních služeb, které jsou nabízeny právě osobám, které žijí sociálně vyloučených lokalitách, nebo na ulici, případně jsou nějakým druhem sociálního vyloučením ohroženy. Aby APK, případně strážníci MP mohli být těmto osobám ze své pozice nápomocni, měli by mít alespoň základní přehled o možnostech, které jsou nabízeny cílovým skupinám, se kterými se nejčastěji při své činnosti setkávají. Jedná se nejčastěji o osoby bez přístřeší, osoby se závislostí na návykových látkách, osoby trpící nějakým druhem duševní poruchy nebo onemocnění, o cizince, osoby z nízkopříjmových skupin, seniory a samoživitele. Každá tato jednotlivá skupina má svá specifika, vyžaduje jiný přístup a jiný druh pomoci. Zajímavým faktem je, že ve většině případů je společným jmenovatelem chudoba, která může být přímou příčinou vzniku tíživé sociální situace, nebo může jedinci napomáhat k sociálnímu ohrožení.

Mertl (2023) uvedl, že sociální politika se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji lidské osobnosti a kvality života. Sociální politiku je nutné vnímat jako celek a systém, který je úzce vázaný na své společenské okolí. Mezi **základní principy sociální politiky patří:**

Sociální spravedlnost – lze vymezit pravidly, dle kterých dochází ke spravedlivému rozdělování příjmu a bohatství, ale také příležitostí mezi občany, případně sociální skupiny ve společnosti (Mert, 2023, s.83) Rovné příležitosti by měly být nabízeny také osobám, které jsou sociálně vyloučené, popř. jsou sociálním vyloučením ohrožené.

Sociální solidarita – jedná se o vzájemnou podporu a sounáležitost. Sociální solidarita souvisí s utvářením a rozdělováním životních podmínek a prostředků jedinců a sociálních skupin v zájmu sociální spravedlnosti. (Mertl, 2023, s.99) Také interdisciplinární spolupráce je postavená na vzájemné pomoci při práci s komunitou, kdy se propojují jednotlivé organizace.

Sociální subsidiarita – princip subsidiarity je chápán jako princip spojující osobní odpovědnost se solidaritou. Každý člověk má jedinečné vlastnosti, vůli, schopnosti a dispozice a je „povinen“ - v mravním slova smyslu – je využívat ku prospěchu a sociálnímu bezpečí svému i svému okolí. A společnost naproti tomu tyto jedinečné vlastnosti chrání, kultivuje a rozvíjí tak, aby každý jedinec učinil pro své sociální bezpečí vše, co učinit může s vynaložením vlastních sil. (Mertl, 2023, s.117) Z pohledu interdisciplinární spolupráce je tedy v tomto smyslu přínosné, zachytit různé druhy rizikového chování a problémů v obci v zárodku a prostřednictvím setkání interdisciplinárního týmu hledat řešení a preventivní opatření dřív, než se situace vygraduje.

Sociální participace – základní myšlenkou participace je, že lidé, jejichž životy jsou ovlivňovány určitými opatřeními a rozhodnutími, musí mít také možnost, se celého procesu jejich přijímání a realizace účastnit. (Mertl, 2023, s.119)

Mezi základní nástroje sociální politiky patří například poradenství, prevence sociálně patologických jevů, sociální služby, sociálně právní ochrana a dávky sociální pomoci. Řada těchto forem má široký interdisciplinární charakter a zasahuje také do práva občanského, trestního nebo mezinárodního. K nástrojům sociální politiky patří mmj. sociální prevence. Sociálně preventivní aktivity se uskutečňují především na místní úrovni. (Mertl, 2023, s.995)

Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023–2027 jehož zhotovitelem je Odbor regionálního rozvoje města, předkládá činnosti MP Kroměříž, za které lze jmenovat především aktivity v situační a sociální prevenci. V oblasti situační prevence se jedná o provozování městského kamerového dohlížecího systému a pultu centrální ochrany a v oblasti sociální prevence pak systémy pro hluchoněmé a Signál v tísní. Velmi důležitá je aktivní práce s mladou generací formou besed uskutečňovaných ve školských zařízeních. Na výběr je několik tematických okruhů, např. Sociálně-patologické jevy – závislosti na alkoholu, drogách a výherních automatech a v souvislosti s kriminalitou, šikana, sekty, vandalismus, záškoláctví apod. Besedy se v rámci prevence také poskytují seniorům, a to na téma rizika finančního zadlužení, pouliční prodej, domácí násilí apod. Hlavním úkolem MP Kroměříž je dosáhnout faktického i pocitového bezpečí obyvatel. Pro dosažení těchto cílů je nutné provázání pozice terénního pracovníka s činností APK a aktivní spolupráce se zástupci neziskových organizací. Veřejnost i zaměstnanci odboru sociálních věcí a zdravotnictví aktivní a zodpovědný přístup APK a jejich vliv na snížení negativních jevů v soužitích obyvatel města, hodnotí kladně. (Město Kroměříž, Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023–2027)

6 Propojení tématu s metodami a technikami sociální práce

V Zákoně č. 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách jsou definovány tyto druhy sociální péče:

- a) **Sociální poradenství** – sociální poradenství může být poskytováno nejen pracovníky sociálních služeb, ale i jinými subjekty, např. APK. U APK je jistě výhodou rozsáhlá místní znalost a schopnost konkretizace doporučení sociální pomoci pro konkrétního jedince.
- b) **Služby sociální péče** – mezi tyto služby soc. péče řadíme především osobní asistenci, pečovatelskou péči, tísňovou péči, průvodcovské a předčitatelské služby, podporu samostatného bydlení, odlehčovací sociální služby, centra denních služeb a denních stacionářů, týdenní stacionáře, domovy se zvláštním režimem, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, chráněné bydlení, sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče. Role APK je v tomto bodě spíše podpůrná a spolupracovat by s ostatními subjekty mohli při tísňové péči.
- c) **Služby sociální prevence** – raná péče, telefonická pomoc v krizových situacích, azylové domy, domy na půl cesty, noclehárny, tlumočnické služby, kontaktní centra, krizová centra, intervenční centra, nízkoprahová centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy, sociální rehabilitace. APK plní spíše složku poradenskou, např. mohou bezdomovcům bez místní znalosti doporučit nejbližší azylový dům, v případě potřeby je nasměrovat do K-centra, krizového centra, případně propojit s organizací poskytující zdarma jídlo, či ošacení.

Zatímco role sociálního pracovníka podle Matouška (2005), především v následujících směrech:

- Poskytnutí informací klientovi o jeho právech a nárocích i o existujících funkčních formách pomoci.
- Kvalifikované posouzení míry uspokojování klientových základních potřeb a dostatečnosti zdrojů, jež mohou být k naplnění potřeb využity.
- Poskytování přímé pomoci při klientově vyjednávání s jinými subjekty.
- Navrhování souborů prevence typů chování, které jednotlivce, případně širší sociální skupinu ohrožují.

- Podněcování vhodných forem reakce na překročení zákona.
- Navržení vhodné skladby sociálních služeb adekvátně reagujících na doložené potřeby klienta a následné poskytnutí těchto služeb v rámci svěřených kompetencí.
- Formulace zpětné vazby v podobě zhodnocení efektivity poskytnutých služeb.

Role APK na poli sociální práce mohou být spíše podpůrné, nicméně by v rámci sociální sítě mohla zaujímat nezastupitelné místo:

- Informace o funkčních formách pomoci lze v rámci prvotního kontaktu získat právě od APK.
- Působnost APK je omezená spíše na radu, či pomoc s vyhledáním vhodného sociálního zařízení, než na poskytování sociální služby
- APK může v návrhu poskytování prevence vhodně působit zejména stran znalosti některých zákonných norem a obecně závazných vyhlášek, které se v rámci měst liší dle místní potřeby.
- Role APK je i v bodě návržení vhodné skladby sociálních služeb spíše poradenská.
- Prostřednictvím APK lze monitorovat např. vhodnost zvolené služby a získat zpětnou vazbu jako platformu pro zlepšení efektivity pomoci.

7 Legislativní zakotvení dané problematiky, reflexe strategických, koncepčních, metodických a dalších materiálů

V rámci sociální práce, stejně jako např. ve směru speciální pedagogiky vstupuje do procesu celá řada činitelů z mnoha směrů lidské činnosti. Jedná se nejen o znalosti z biologie člověka, medicíny, ale také psychologie, sociologie a filozofie. Druhotně se sociální práce ovšem týkají zdánlivě nepřibuzné obory, jako např. ekonomika, právo, technické disciplíny, či informatika. (Slowík, 2007).

Sociální problematiky se v České republice dotýká celá řada zákonných norem, vyhlášek, dokumentů, úmluv, studií a řada dalších materiálů, jejichž výčet a popis by vydal na samostatnou odbornou práci. Z tohoto důvodu jsem zvolila pouze stěžejní zákonné úpravy týkající se sociální práce, APK, či jinak související s tématem AP.

Za stěžejní zákonnou úpravu pro téma sociální práce lze považovat Zákon č. 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách. Tento zákon definuje podmínky poskytování pomoci a podpory osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb, předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách i výkon povolání sociálního pracovníka. Zákon o sociálních službách dále doplňuje Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách ze dne 15. listopadu roku 2006. (Zákony pro lidi, 2023, Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách). Na základě bodů Zákona o sociálních službách stěžejních pro téma práce, zejména sociálního poradenství, služeb sociální péče a sociální prevence lze vnímat pozici APK v rámci propojení se subjekty na poli sociální práce, jako podpurný faktor, možnost prvotního kontaktu pro potřebné.

APK může z pohledu místní znalosti přispět také různým typem informací např. při tipování rodin, které sociální pomoc potřebují, nebo by potřebovat mohly. Zvláště ohroženou skupinou jsou v rámci problematiky ohrožených rodin děti. Jejich práva, rámec právní ochrany dětí v různých životních situacích i obnovu narušeného chodu rodiny upravuje Zákon č. 359/1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. (Zákony pro lidi, 2023, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Z pohledu palčivých témat v sociální oblasti, nejen ve městě Kroměříž, je významným celostátním tématem problematika bezdomovectví. Dokument MPSV z roku 2015 pod názvem Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025 definuje, mimo jiné, problémová místa v poskytování sociálního bydlení. Definované problematické body nejen komplikují

zpřístupnění sociálního bydlení širšímu spektru klientů, ale také poskytnutí účinné formy pomoci sociálním pracovníkům. Příklady témat, které koncepce řeší:

- Rostoucí počty osob bez domova nebo osob ohrožených ztrátou bydlení.
- Rezidenční segregace, rozšiřování sociálně vyloučených lokalit.
- Další bariéry pro udržení nebo získání bydlení (např. zadluženost).
- Nízká informovanost o možnostech sociální pomoci.
- Místní nedostupnost sociálních služeb nebo sociální práce.
- Nedostatečné nástroje v oblasti prevence ztráty bydlení a přechodu do bydlení (vyplývá zejména z nevnímání bezdomovectví jako procesu).
- Roztříštěná spolupráce jednotlivých aktérů.
- Nedostatečnost sociálních služeb dosud pomáhajících lidem bez domova ve smyslu neexistence efektivních nástrojů pro návrat těchto lidí zpět k bydlení
- Přetrvávající parciální přístupy k řešení celé problematiky. (MPSV, 2015)

APK mohou jako podpůrný faktor vyplnit mezeru propojení jedince, v praxi zejména osob bez přístřeší, osob závislých na alkoholu, či omamných a psychotropních látkách, případně osob žijících v nevyhovujících podmínkách sociálně vyloučených lokalit s vhodnou sociální službou, ať se jedná o dluhové poradenství, krizová centra, šatníky, podporu bydlení, či návrat k normálnímu stylu života.

Pro rámec činností APK jako podpůrného faktoru MP je nejpodstatnější zákonnou úpravou Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii. Zákon o obecní/městské policii stanovuje úkoly, povinnosti a pravomoci strážníků městské, či obecní policie. Současně poskytuje ucelený přehled právních předpisů a formu spolupráce s ostatními orgány. (Zákony pro lidi, 2023, zákon 553/1991 Sb., o obecní policii)

Projekt APK je na rozdíl od strážníka Obecní policie spíše preventivní. V rámci preventivních činností může APK účinně spolupůsobit i na poli sociální práce.

Další zákonnou úpravou relevantní k tématu práce, konkrétně problematice národnostních menšin žijících na území města Kroměříže je Zákon č. 273/2001 Sb. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin. Tento zákon upravuje práva příslušníků národnostních menšin, působnost ministerstev, jiných správních úřadů a orgánů územních samosprávných celků (dále jen "orgány veřejné správy") ve vztahu k cizincům, přičemž ustanovení zvláštních právních předpisů, která upravují práva příslušníků národnostních menšin, nejsou tímto zákonem dotčena. (Zákony pro lidi, 2023, zákon 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin)

Cizinci jsou v České republice hojně zastoupeni a nejinak je tomu i ve městě Kroměříž. Ať už se jedná o válečné, či ekonomické uprchlíky, nebo minority, které žijí na území města již několik generací, vzniká průběžně potřeba s touto skupinou vhodně pracovat. Mezi základní bariéry patří zejména jazyková a v tomto směru může APK pomoci např. s výběrem vhodné organizace zajišťující jazykové kurzy, dále potom bariéra kulturní, kdy APK mohou vhodným způsobem nasměrovat cizince k normám chování obvyklých pro Českou republiku, poučit je v základní formě stran platných zákonů, možností krizového ubytování apod.

Podmínky, možnosti a další body spolupráce jednotlivých subjektů v rámci sociální sítě na lokální úrovni jsou definovány ve strategickém dokumentu pod názvem Plán sociálního začleňování města Kroměříže 2022-2025. Tento dokument je výsledkem spolupráce odboru pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR (dále jen Agentura), zástupců města Kroměříž a lokálních aktérů, kteří pomáhají sociálně znevýhodněným skupinám obyvatel na území města Kroměříž. Plán města se zaměřuje na oblasti bydlení, dluhy, zaměstnanost, prevence a bezpečnost, rodina a sociální služby. Podle Komunitního plánu sociálních služeb na Kroměřížsku pro období 2020–2023 je v Kroměříži nedostatek terénních sociálních pracovníků hlavně pro oblast bydlení, práce s lidmi se závislostí a osoby bez přístřeší.

8 Analýza potřebnosti

Potřebné informace pro analýzu potřebnosti jsem postupně získávala z více zdrojů. V následné kapitole popisuji postupné kroky zjišťování těchto informací a výsledky analýzy.

Prvním krokem byl **rozhovor s APK**, kteří mi poskytli informace o vlastním vnímání dané problematiky. Náplň činnosti APK mi byla známá, jelikož jsem se všemi členy APK v neustálém osobním kontaktu, proto mě zajímalo především jejich vnímání jednotlivých úskalí a bariér, se kterými se setkávají při své každodenní činnosti a to, zda by přivítali větší přehled o fungování sociálních služeb a odborů na poli sociální práce uvedenými v kapitole 1.3 této práce v rámci obce Kroměříž.

Výstup z rozhovoru s APK

Kroměříž má v současné době na pozici APK 4 zaměstnance. Všichni shodně uvedli, že práce splňuje jejich očekávání. Dříve si ani tolik neuvědomovali, jak je prevence důležitá. Ocenili profesní přípravu pro vykonávání své práce i podporu ze strany mentorek z řad strážníků MP a také podporu ostatních strážníků MP, kteří jsou jim neustále k dispozici díky svému nepřetržitému pracovnímu provozu. APK se domnívají, že by bylo dobré rozšířit více obecné povědomí o jejich působení v terénu, aby občané města věděli, že se na ně mohou s důvěrou obrátit. Také uvedli, že si za dobu svého působení vypěstovali obecně větší důvěru u starších občanů, ale také u osob bez přístřeší, s nimiž přichází do kontaktu nejčastěji. Jsou přesvědčeni, že jejich působení má v rámci obce psychologický dopad. Dříve se jim občané vyhýbali, dnes je sami oslovují. Svě limity a bariéry mnohdy cítí v oblasti komunikace s mládeží, která často popíjí alkoholické nápoje na veřejných prostranstvích města. U této skupiny je také zvlášť patrná potřeba zlepšení komunikace. Také komunikace s osobami závislými na psychotropních návykových látkách bývá složitá. Dle vyjádření APK by sami přivítali větší informovanost v oblasti komunikace s jednotlivými cílovými skupinami a také větší povědomí o fungování sociálních služeb a odborů ve městě Kroměříž. Byli by rádi za případnou spolupráci a zvyšování kvalifikace v tomto směru. V závěru mě odkázali na Závěrečnou evaluační zprávu - Asistenti prevence kriminality Kroměříž z roku 2022, v rámci které vyplňovali evaluační dotazník. Klíčová aktivita Evaluace je v projektu Asistenti prevence kriminality Kroměříž zajišťována externím evaluátorem, který vstupuje do projektu 3x v průběhu jeho tří let trvání, a zpracovává z těchto vstupů vstupní evaluaci – evaluační plán (EP), průběžnou (PEZ) a jednu závěrečnou evaluační zprávu (ZEZ). Klíčová aktivita Evaluace je v projektu Asistenti prevence kriminality Kroměříž zajišťována externím evaluátorem, který vstupuje do projektu 3x v

průběhu jeho tří let trvání, a zpracovává z těchto vstupů vstupní evaluaci – evaluační plán (EP), průběžnou (PEZ) a jednu závěrečnou evaluační zprávu (ZEZ). Závěrečná evaluační zpráva mmj. obsahuje evaluační dotazník občanů města, kteří na otázku:

„Které osoby vnímáte jako ty, které nejvíce narušují pocit bezpečí ve městě Kroměříž?“

Odpověděli:

„Z 18% lidé pod vlivem alkoholu, z 21% lidé pod vlivem drog, z 27% Romové a cizinci a z 34% osoby bez přístřeší.“

Z odpovědí respondentů se dají vyvodit nejpálčivější témata, kterými je nutné se zabývat i v rámci této kvalifikační práce a následného metodického dokumentu v rámci interdisciplinární spolupráce s aktéry na poli sociální práce, kteří s těmito cílovými skupinami pracují.

Dalším krokem ke zjištění informací pro analýzu potřebnosti bylo mé **setkání u kulatého stolu** s aktéry sociální práce. Níže uvádím členy zmíněné diskuze:

- vedoucí odboru a vedoucí oddělení sociálních věcí a zdravotnictví
- koordinátorka komunitního plánování
- sociální pracovnice, kurátor pro dospělé
- Samaritán – služby pro lidi bez domova – vedoucí zařízení
- ARGO, Společnost dobré vůle Zlín, z.s. - Jiné ambulantní nebo terénní sociální služby pro ochranu a zlepšení postavení etnických, menšinových a jiných speciálních skupin
- Charita Kroměříž – vedoucí Kontaktního centra Plus
- Astras – sociální služby pro osoby bez přístřeší – Sociální pracovnice nízkoprahového centra Kroměříž a dvěma členy APK i jejich mentorkami.

Výstup ze setkání u kulatého stolu

Cílem setkání u kulatého stolu bylo nastavit periodický interval osobního kontaktu v rámci mezioborové spolupráce a tuto podpořit.

Moderace diskuze se ujal vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví. Na samém začátku diskuze uvedl, že k podobnému setkání nikdy v minulosti nedošlo a že jej shledává za velmi přínosné, a to hlavně pro oblast sociální práce. Každý z účastníků diskuze představil krátce svou organizaci a činnost, kterou se zabývá, aby pro ostatní vytvořil přehled možnosti vzájemné spolupráce. Zazněly příklady dobré praxe a zároveň byla nastíněna stěžejní témata města Kroměříže v sociální oblasti, která by na pracovní skupině měla být pravidelně monitorována a diskutována, zejména témata související s osobami bez přístřeší, romskou menšinou a se závislými. Dalším bodem diskuze bylo téma PZS – protialkoholní záchytné

stanice a Psychiatrické nemocnice KM, jejichž klienti (pacienti) se do Kroměříže dostávají z celého Zlínského kraje a po propuštění často zůstávají na území města KM. Těmto osobám by měla být také věnována zvláštní pozornost, jelikož se po propuštění dopouští často jednání, pro které bývají opětovně umisťováni do institucí za asistence strážníků MP KM, mnohdy i na základě zjištění APK. Sociální služby pracují v rámci města Kroměříže koordinovaně a samostatně, ale spolupráci s APK by všichni přivítali. Jedná se především o místní znalost APK a také jejich znalost místní problematiky města, která je popisována v následujících podkapitolách, což by mohlo být velkým přínosem také pro zúčastněné aktéry v sociální oblasti. O setkání byl učiněn krátký zápis.

Analýza dokumentů – zde jsem čerpala z internetových zdrojů. Převážně se jedná o dokumenty města. Za nejdůležitější dokument považuji a Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023–2027 a Plán sociálního začleňování města Kroměříže 2022–2025

Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023–2027

Odbor regionálního rozvoje města Kroměříže zhotovil plán prevence kriminality pro období 2023–2027. Podle něj, město Kroměříž vyloučené lokality jako takové nemá, ale lidé ohrožení chudobou a sociálním vyloučením žijí v různých částech města. Jedná se většinou o místa, kde se nachází městské nájemní byty a byty v domech zvláštního určení. Bydlí zde hlavně senioři, osoby se zdravotním postižením, ale také sólo rodiče – samoživitelé nebo opatrovanci města Kroměříž, což jsou lidé s nějakým omezením nebo s omezenou svéprávností. 15 % bytů je pronajímáno Romům. Lokalita v Kroměříži, ve které se koncentruje více osob ohrožených sociálním vyloučením, je na ulici Albertova. Jedná se o bytový dům zvaný „Děvín“, který má 134 malometrážních bytů, které jsou v soukromém vlastnictví majitelů a z nichž 50 je pronajímáno právě Romům. (Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023–2027, Město Kroměříž, 2022)

Dle výše uvedeného dokumentu je bezpochyby hlavním nástrojem v prevenci kriminality MP, která ve spolupráci s Preventivně informační skupinou PČR aktivně provádí poradenskou, propagační a preventivně informační činnost. (Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023–2027, Město Kroměříž, 2022)

Závěr:

S pomocí APK se dlouhodobě daří předcházet vzniku různých problematických situací na území města Kroměříže. Jejich zařazení a kontakt s občany města přináší důvěru, na které je

možno stavět. V budoucnu by tedy bylo možné v rámci APK informovat občany výše uvedených lokalit o možnostech sociální pomoci. Rizikové lokality jsou v dokumentu formulovány a dohledová činnost spadá mj. i do kompetencí APK.

Zároveň je bezpečnost ve městě prioritou komunální politiky a nelze ji dosáhnout bez preventivních opatření. K nim patří také aktivity ze strany APK. Na základě SWOT analýzy vyšlo najevo, že počet sociálně vyloučených osob má vzrůstající tendenci, zvyšuje se počet zadlužených rodin a jedinců, chybí pracovní příležitosti, narůstají problémy v lokalitách, které jsou obydleny nepřizpůsobivými občany, a proto je jasným cílem Města Kroměříž podporovat sociální prevenci a předcházet závadovému chování různých cílových skupin. Další velmi důležitou oblastí je samotná aktivní práce s cílovými skupinami. Nutná je vzájemná spolupráce s organizacemi, které pracují nebo mají potenciál pracovat s cílovými skupinami, ať už v oblasti preventivní či následné práce s již postiženými jedinci. (Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023–2027, Město Kroměříž, 2022)

Plán sociálního začleňování města Kroměříže 2022–2025)

Podle plánu sociálního začleňování je třeba znát problémy občanů a lokalit ohrožených sociálním vyloučením. Rizika sociálního vyloučení prohloubila také pandemie, ekonomická krize a s tím spojené rostoucí náklady na chod domácností. Díky těmto vlivům roste mezi lidmi frustrace, agresivita a různé formy látkových i nelátkových závislostí. Velký význam zde mají pracovní skupiny, které se setkávají a v budoucnu setkávat budou. Jedná se především o setkání politických zástupců města Kroměříž, odboru sociálních věcí a zdravotnictví města Kroměříž, policie a pracovníků sociálních služeb. Plán je obecně zaměřen na pomoc sociálně vyloučeným lidem. Cílovou skupinou, na kterou se plán zaměřuje, je skupina osob bez přístřeší. V Kroměříži je cca 45 osob, které přespávají na ulici (zjevné bezdomovectví). Další skupinou jsou osoby žijící na ubytovnách (cca 100 osob), v azylových domech (cca 45 mužů a 25 žen). Velká část lidí bez domova má trvalé bydliště v jiné obci, důvodem je již zmiňovaná PZS – protialkoholní záchytná stanice a Psychiatrická nemocnice, jelikož zde tito lidé po propuštění zůstávají. Velkou skupinu tvoří také osoby, které opustily ústavní léčbu závislostí nebo výkon trestu odnětí svobody. Tito lidé také končí na ubytovnách nebo v azylových domech. Asistenti prevence kriminality se podle Plánu sociálního začleňování města Kroměříže 2022–2025 zaměřují právě na bezpečnost a veřejný pořádek ve městě, ale také na podporu sociálně vyloučených obyvatel. Pozitivně také působí na mládež. Aktéři v oblasti bezpečnosti pokládají za důležité prohlubování mezioborové spolupráce a považují za přínosné a nutné setkávat se minimálně 1x za rok.

Závěr:

Zejména na zvýšení povědomí o službách, kvalitně zmapovaném terénu, depistáži, navazování důvěry u klientů, síťování a spolupráci v rámci poskytovatelů závisí účinná sociální pomoc, která se tak dostane k cílovým skupinám včas. (Plán sociálního začleňování města Kroměříže, 2022)

8.1.1 Problematika Bezdomovectví

První ohroženou skupinou jsou lidé bez domova a stálého přístřeší. Podle Hradeckého (2007) je osoba bez přístřeší, člověk, který nemá domov či možnost dlouhodobě využívat nějaké přístřeší. Bezdomovectví se vyskytuje především v prostředí velkých měst (např. z důvodu anonymity, širší nabídky podpůrných služeb) a většinou je spolu s dalšími negativními faktory typické zejména sociálním vyloučením a psychickým i fyzickým strádáním dotčené osoby. Bezdomovectví může mít několik příčin, většinou se jedná o polyfaktorová témata. Faktory, které přispívají ke vzniku bezdomovectví, můžeme rozdělit do následujících kategorií:

- **Strukturální** – chudoba, nezaměstnanost, nebo nízká úroveň kurenceschopnosti na trhu práce, předluženost nebo cenově nedostupné bydlení.
- **Institucionální** – pobyt v zařízeních institucionálního typu prokazatelně zvyšuje pravděpodobnost ztráty bydlení, či domova. Mezi institucionální zařízení řadíme například dětské domovy, věznice nebo (psychiatrické) nemocnice. Rizikovým je zejména opuštění této instituce.
- **Vztahové** – rozpad rodiny, domácí násilí.
- **Individuální** – duševní, či psychotické onemocnění, poruchy osobnosti, mentální postižení, chronické fyzické onemocnění, alkoholismus, toxikomanie, chorobné hráčství.

Z hlediska sociologie lze charakterizovat čtyři typy cest do bezdomovectví:

- Dlouhá cesta – člověk se do znevýhodněných sociálních podmínek rodí a tyto potom přebírá jako normu.
- Krátká – bezdomovectví jako shoda náhod a nepříznivých okolností.
- Zdravotní – zdravotní znevýhodnění, postižení.
- Dobrovolná – rozhodnutí jedince stran života na ulici.

Čím déle se člověk nachází na ulici, tím obtížnější je následné reintegrace do společnosti. Po prvotním kontaktu přichází fáze adaptace na život na ulici a s ní i ke změně zvyků, režimu, hodnot a norem. Problém bezdomovectví se zdaleka neomezuje pouze na (ne)bydlení, je to problém se širším záběrem, při jehož řešení je nutná sociální podpora. K návratu k obyčejnému životu lidí bez domova často přiměje nemoc, nemohoucnost, partnerství nebo rodičovství nebo spirituální zážitek. (Hradecký 2007)

Pro sociální práci a ostatní participující obory, ale i pro státní správu je však důležité pracovat nejen i s lidmi, kteří žijí přímo na ulici, ale i s lidmi, kteří k uspokojení bytové potřeby využívají různé formy nevyhovujícího bydlení. V této souvislosti byl také v souvislosti s připravovaným zákonem o sociálním bydlení, zaveden pojem *bytová nouze*. V roce 2018 bylo v České republice v bytové nouzi přibližně 83 tisíc lidí, přičemž přímo na ulici přibližně 16 tisíc z nich. (Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok, 2018)

Pojem „*bytová nouze*“ je definován v Koncepti sociálního bydlení České republiky 2015–2025, a to následovně:

- Za osobu v bytové nouzi lze označit osobu, která nemá bydlení, ke kterému by měla právní titul, případně jí hrozí vystěhování z bydlení. Dále osobu, která žije u příbuzných, u známých a nemá možnost žít jinde, osobu, která žije v technicky nevyhovujícím bydlení, v přeplněných bytech a v typech bydlení, kde nemůže realizovat svoje psychosociální potřeby. V typologii ETHOS jde o kategorie Bez bydlení, Nejisté bydlení, Nevyhovující bydlení.
- Osobou v bytové nouzi je také osoba, která vynakládá na bydlení více než 40 % svých příjmů. Bere se přitom ohled na přiměřenost obývaného bytu, jeho lokalitu a vybavení domácnosti.
- Zároveň je osobou v bytové nouzi osoba, která není sama schopna svou bytovou situaci řešit. (Koncepte sociálního bydlení ČR, 2015)

V roce 2019 žilo na území ČR 21 230 dospělých bez domova a 2600 dětí bez domova, z toho ve Zlínském kraji 820 osob. (Sčítání osob bez domova, 2019)

8.1.2 Romové a cizinci

Romská otázka je velmi skloňovaným pojmem označujícím odlišnosti mezi majoritním etnikem a romskou menšinou, konkrétně tu část odlišností, ze které pramení sociální konflikty

mezi těmito skupinami. Jedním z předpokladů socializace Romů je jejich aktivní účast při zachování principů občanské rovnosti a respektu ke kulturním odlišnostem. U této národnostní menšiny je viditelný zejména problém nízké úrovně vzdělání, tím pádem i kvalifikace doprovázené vysokou mírou porodnosti. K redundancím v komunikačních kanálech mezi minoritou a majoritou přispívají i prvky rasismu. (Sociologická encyklopedie, 2017)

Štikar a kol. (1996) uvádí, že zahraniční i tuzemští zaměstnavatelé jsou konfrontováni s problémy etnických minorit v jednotlivých organizacích. Jedná se především o Romy a dále běžence, či zahraniční pracovníky. Poradenská činnost je u této skupiny směřována především k „vzájemnému pochopení odlišností konfrontovaných představitelů kultur“ a dále řešení individuálních problémů minoritních pracovníků“. (Stikar, 1996)

Podle Samkové (2013) je Romská otázka „populárně pojatá, avšak na vědeckých základech postavená práce, zabývající se psychologickými příčinami sociálního vyloučení Romů“. Ve své knize dochází autorka na základě analýzy příčiny a následku k závěru, že „řešení problematiky sociálního vyloučení Romů pouze nástroji sociální práce je již od začátku odsouzeno k nezdaru, neboť sociální práce některé symptomatické projevy pouze nezviditelňuje, neodstraňuje však hlubinnou příčinu sociální vyloučenosti“. Současně zmiňuje potřebu analyzovat příčiny neúspěchů dosavadních snah o úspěšnou integraci a na základě výstupů vytvořit strategii k řešení romské otázky.

Ministerstvo vnitra ve výroční zprávě o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za rok 2021 uvádí, že v roce 2021 tvořili cizinci přes 6 % obyvatelstva České republiky. V praxi to znamená, že na území ČR pobývalo k 31. 12. 2021 legálně 660 849 cizinců, přičemž za uplynulé tři roky jejich počet vzrostl skoro o 100 000, tj. 98,7 % z nich pobývalo na území ČR déle než rok. Z hlediska skladby převažují občané třetích zemí 66 % (nejpočetněji byli zastoupeni občané Ukrajiny, Vietnamu a Ruska). Občané EU tvořili z celkového počtu 34 %, nejpočetněji byli zastoupeni občané Slovenska, Německa, Polska, Rumunska a Bulharska.

V roce 2021 bylo trestně stíháno 6 434 cizinců což představuje 9,3 % z celkového počtu stíhaných osob a pravomocně odsouzeno 4 996 cizinců, což představuje 10,1 % z celkového počtu odsouzených osob. Tato čísla jsou dlouhodobě vyšší, než je průměr na občana České republiky a ukazují na vhodnost použití nástrojů sociální práce, zejména těch preventivních. (MVČR, Roční zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců, 2021)

Dle kvalifikovaných vládních odhadů žije na území ČR trvale cca 250 000 Romů, v Kroměříži potom cca 540 Romů. Tato čísla se však vlivem stěhování, vysoké porodnosti atd. neustále mění. (Vláda české republiky, 2022)

Stran přístupu Romů ke vzdělávání dětí, patologickým jevům v rodinách, kriminalitě, či ohrožením chudobou nelze vzhledem k faktu, že většina z nich neuvádí romskou národnost a vzhledem k respektu k etnickému původu získat prakticky žádná data.

8.1.3 Rodiny s výskytem sociálně patologických jevů

Nakonečný (1998) uvádí, že „primární vliv kultury zprostředkovává člověku rodina“ a jednou z funkcí rodiny by mělo být „uvést dítě do života v rámci konkrétního kulturního prostředí“, socializovat jej pomocí principu tzv. sociálního učení.

Kováčiková (2006) rozděluje rodinu jako sociální skupinu do několika základních typů: úplná, neúplná, z hlediska stupně a kvality soužití harmonická a disharmonická, přičemž zdůrazňuje fakt, že potíže lze očekávat spíše v rodině neúplné, či disharmonické.

Socializaci definuje Knoll (1985) jako přizpůsobení se člověka obvyklým normám, přičemž tento proces začíná již v ranném dětství a nejbližším okolí dítěte. Z toho vyplývá, že základním preventivním prvkem sociálních jevů je právě funkční rodina. (Knoll, 1985)

Linhart a kol. (1996) definuje sociální patologii (z řeckého *Pathos - utrpení, choroba*) jako „souhrnné označení pro nezdravé, abnormální a obecně nežádoucí společenské jevy, tzn. společensky nebezpečné, negativně sankciované formy deviantního chování, které není v souladu s morálními, sociálními či právními normami společnosti“. Sociální patologie zkoumá vědní obor sociologie. (Linhart, 1996)

Pojem sociální patologie je opakem tzv. sociální normy, tedy pravidla, které ve společnosti reguluje chování člověka a jejichž soubor nazýváme sociálním řádem. (Fisher, Škoda, 2014).

Sociální patologie lze podle Kaliny (2015) a Nezvala (2007) rozdělit do několika okruhů:

- **Závislosti** – (alkohol, drogy, počítače, mobilní telefony, workoholismus).
- **Agresivita** – Způsob chování jedince za účelem ublížení jinému jedinci, organismu či poškození nějakého předmětu.

- **Kriminalita a delikvence** (krádeže, vraždy, znásilnění) – Kriminalita je souhrn trestných činů, které se ve společnosti vyskytly a vyskytují.
- **Poruchy chování zapříčiněné duševní poruchou**
- **Sexuální aberace** = odchylky (pedofilie, nekrofilie, zoofilie, hypersexualita, voyerismus atd.) Sexuální aberace jsou odchylky od normálního sexuálního života. Rozlišují se dvě skupiny, podle toho, zda se jedná o poruchy sexuální orientace (pedofilie, nekrofilie, zoofilie) či poruchy sexuálního chování (nymfomanie, sadismus).
- **Prostituce – poskytování** sexuálních služeb za úplatu
- **Dysfunkce či afunkce rodiny** – V těchto případech dochází k porušení či úplnému vymizení základních funkcí rodiny. Děti jsou často vystaveny týrání, zanedbávání či zneužívání, jež vede k psychickým problémům, pocitům ztráty bezpečnosti či neschopnosti, či snížené schopnosti začlenit se v dospělosti do běžného života.

Sociálně patologické jevy dětí a mladistvých, u kterých hraje velkou roli právě vliv rodiny. Nejčastějšími nežádoucími projevy u této skupiny společnosti jsou například záškoláctví, lhaní (konfabulismus) či šikana jako speciální typ agrese.

Do programů prevence sociálně patologických jevů, která je současně považována za nejefektivnější formu boje proti těmto jevům se zapojuje celá řada profesních skupin jako např. lékaři, psychologové, pedagogové, sociologové, orgány veřejné správy a další.

Z dat Českého statistického úřadu vyplývá, že na území ČR žije 122 232 sociálně slabých rodin, přičemž v nich žije 154 816 dětí. Ve Zlínském kraji je to potom 4 994 rodin s 5 739 dětmi. (czso.cz, 2023)

8.1.4 Problematika závislosti

Syndrom závislosti se dle Vágnerové (2008) in Belasová lze definovat jako soubor psychických a somatických změn, které jsou následkem opakovaného užití návykové látky. Závislý člověk takové látce podřizuje vše – své koníčky i povinnosti. Rozvíjení závislosti má několik fází. (Belasová, 2022)

Český psychiatr a publicista Nešpor (2018) in Cmíralová (2022), který se specializuje na léčbu závislostí uvádí, že závislost nejlépe definuje Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-

10). Dle této definice se závislostí rozumí: „Skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více. Centrální popisnou charakteristikou syndromu závislosti je touha (často silná, někdy přemáhající) brát psychoaktivní látky (které mohou, avšak nemusí, být lékařsky předepsány), alkohol nebo tabák.“ (Cmíralová. 2022)

Mezi nejčastější sociální dopady závislosti si uživatelé návykových látek nepůsobí přímou aplikací, ale nepřímo kvůli svému chování k okolí. V mnohých případech jde o ztrátu zaměstnání (závislý člověk má sníženou míru soustředění, nekontroluje své výstupy a nedbá o svůj zevnějšek). Dalším sociálním dopadem je odcizení rodiny, rozvod, ztráta přátel, život na ulici, kriminalita, prostituce apod. (Substituční léčba – sociální dopady drogové závislosti, c 2023)

V rámci preventivních programů Město Kroměříž prostřednictvím MP Kroměříž pořádá besedy ve školských zařízeních, o kterých jsem se zmiňovala v kapitole 5 této absolventské práce. Preventivní působení především na děti ve školských zařízeních má velký význam.

8.2 Příklady řešení sociální problematiky

V rámci dobré praxe se v rámci České republiky zaměřuji na Ostravu a ze zahraničních příkladů na sousední Rakousko.

8.2.1 Multidisciplinární tým Ostrava

V Ostravě vznikly tzv. multidisciplinární týmy, tedy tým lidí složený ze zástupců Policie České republiky, sociálních pracovníků, pedagogů, zástupců magistrátu města Ostravy, APK, zástupců Orgánu sociálně právní ochrany dětí a zástupců neziskových organizací. Cílem setkávání je včasná detekce a formulace potenciálních, či existujících problémů a jevů, zejména v lokalitách, které jsou označovány jako problémové, či rizikové a hledání řešení. Spojení těchto sedmi profesí tvoří jakousi síť propojenou napříč obory, kdy efektivitu spolupráce podtrhuje zejména místní znalost, výměna informací a různorodost pohledu na problematiku. Značně také zjednodušuje reakci na skutečné aktuální problémy i tvorbu

preventivních aktivit. Princip síťového propojení současně umožňuje operativní reakce v krizových situacích.

Jednotlivé části akce při řešení problému padají vždy do díky toho, k jehož odbornosti náleží, úlohy rozděluje koordinátor týmu.

Setkávání týmů se odehrávají v uzavřených prostorech přímo v místě rizika a důraz je kladen na profesionalitu a diskrétnost. Výjimečně jsou potom realizována přímo v terénu s obyvateli, kteří jsou také zapojováni do aktivit týmu.

Cílem práce multidisciplinárních týmů je zlepšení sociální situace a zvýšení bezpečnosti.

Mezi nejčastější témata, která týmy řeší, patří zejména: záškoláctví, drogová problematika, porušování zákazu podomního prodeje, bezpečnost silničního provozu, vandalismus a jiné narušování veřejného pořádku (černé skládky a čistota ulic, odstavené autovraky, rušení nočního klidu a obtěžování hlukem, sousedské soužití), hazard, majetková trestná činnost, probíhající aktivity sociálních a jiných veřejných služeb či legislativní změny. Na činnosti týmů se v celém městě podílí bezmála 50 různých organizací a institucí, včetně 9 místních spolků aktivních obyvatel. Významná je i spolupráce s pronajímateli bytů. V případě potřeby jsou přizýváni další odborníci v roli hostů.

Týmy vznikly jako jakýsi upgrade komunitního plánování, které se týká sociálních služeb a sociální komise, která je tvořena zástupci politických stran. V multidisciplinárních týmech dochází k mezioborovému propojení subjektů působících v rizikové oblasti.

Vznik multidisciplinárních týmů se datuje do roku 2004. Iniciován byl zástupci PČR, sociálních pracovníků, pracovníků neziskových organizací a místních samospráv a měl původně za úkol řešení trestné činnosti v sociálně vyloučených lokalitách. Postupně se rozšířilo pole jejich činnosti i portfolium participujících odborníků. Od roku 2016 týmy zastřešuje Magistrát města Ostravy.

Na základě získaných informací napříč týmy byly k těm nejpálčivějším otázkám Ostravy vyvolány diskuse, iniciován vznik metodických materiálů a podpořena různá opatření s dopadem na území celého města. Výhodou takto pojatého nástroje je, že dokáže pracovat s potřebami přímo v konkrétním území a tyto s konkrétními institucemi. (Sociální práce/Sociální práca, 2020)

8.2.2 Řešení sociálních témat v Rakousku

Na webových stránkách rakouského ministerstva sociálních věcí, zdraví, péče a ochrany spotřebitelů můžeme nalézt příklad dobré praxe, kterým je možné se inspirovat.

Rakousko, stejně jako ostatní evropské země hledá příčiny sociálně patologických jevů a současně zkoumá potenciál k jejich řešení. V roce 2015 byl zahájen projekt pod názvem „Sozial Impact Bond“, dále jen SIB. Tento projekt si klade za cíl zacelit mezery v procesu sociální pomoci jednotlivým skupinám ohrožených osob.

Báze projektů spočívá ve financování projektů v sociálním sektoru státem a současně propojení spolupráce jednotlivých participujících složek za kontinuálního měření výstupů těchto opatření. Důraz je kladen na cílové skupiny sociální pomoci a výstupy potom měřeny pomocí finančních úspor.

Fakt, že projekt plánuje, financuje, dozoruje a vede stát je velmi výhodný i pro jednotlivé složky, které se podílejí na přímém poskytování sociálních služeb, jelikož břímě administrativy se jich týká pouze okrajově a mohou se tak plně věnovat práci s cílovou skupinou.

Projekt je vždy cílen na konkrétní skupinu, je „vyroben na míru“ a po dobu jeho trvání má skupina garantovány veškeré z něj plynoucí výhody bez ohledu na to, zda byl cíl dosažen, či nikoliv.

Veřejnost je transparentně informována stran investic peněz daňových poplatníků i o jejich výsledcích. (Sozialministerium, 2019)

9 Popis návaznosti na první část KP

Bakalářská práce je navazující prací na práci absolventskou na téma „Metodika pro podporu interdisciplinární spolupráce Asistentů prevence kriminality (dále jen APK) s aktéry v sociální oblasti“.

Záměrem dalšího textu, je vytvořit metodický dokument pro APK a strážníky Městské policie (dále jen MP), který bude využíván ve městě Kroměříž. K tvorbě metodického dokumentu bylo využíváno sběru primárních dat se zaměřením na aktuální situaci ve městě a předpoklad budoucího vývoje. Návrh metodiky by měl APK i MP edukovat v tématech sociální práce, a přitom se soustředit převážně na cílové skupiny, kterými jsou především osoby bez přístřeší (osoby v bytové nouzi), osoby závislé na alkoholu a jiných návykových látkách, na romské jedince a ohrožené rodiny (zejména děti v těchto rodinách).

Při zpracování metodického dokumentu bylo využito odborných a teoretických poznatků, se kterými pracovala také předcházející verze kvalifikační práce. Obsah je však aplikován přímo na podmínky ve městě Kroměříž. Materiál by měl nabídnout ucelený přehled nabízených sociálních služeb v rámci Kroměříže a doporučení, jakým způsobem by mohla probíhat interdisciplinární spolupráce APK, MP a aktérů v sociální oblasti, způsob komunikace APK s výše uvedenými cílovými skupinami bez přisuzování kompetencí sociálního pracovníka, ale zároveň v nejužší možné spolupráci právě se sociálními pracovníky.

Teoretická část práce byla přínosem v tom, že umožnila nashromáždit poznatky o řešené problematice, z kterých lze nyní vycházet při návrhu praktického řešení. Jak se prokázalo, celá problematika je velmi komplexní a získané teoretické závěry jsou přínosné v tom, že umožňují získat širší náhled na celou problematiku pro všechny zúčastněné, ale především pro APK a MP.

Jak bylo zjištěno při zpracování první části kvalifikační práce, město Kroměříž musí reagovat na různé trendy v oblasti sociálních služeb a řešení sociálně-patologických jevů na svém území. Další část tohoto textu se tedy orientuje na konkrétní a praktické závěry, které mají napomoci městu Kroměříž ke zvládnutí identifikovaných výzev.

10 Popis možných řešení dané problematiky – užívané aplikační nebo metodické postupy v ČR a ve světě (obecně) a odůvodněný výběr zvoleného řešení

V praxi se nyní objevují různé varianty řešení dané problematiky (tj. zlepšování spolupráce mezi APK a MP). Město Kroměříž tímto získává prostor pro zlepšení aktuální situace, protože se může inspirovat různými dobrými příklady z praxe. Nebylo by dobré pouze „kopírovat“ aktivity, ale jejich přizpůsobení na konkrétní a aktuální situaci ve městě Kroměříž.

Mezi příklady dobré praxe, kde dochází k velmi účinné a přínosné spolupráci APK a MP s aktéry v sociální oblasti v rámci České republiky, lze zmínit například:

Z příkladů posilování spolupráce mezi APK a MP v České republice lze zmínit například následující:

- Multidisciplinární tým Ostrava
- Projekt Asistent prevence kriminality (Litvínov, Orlová, Ostrava, Karviná, Kutná Hora)
- Liberec a Plzeň a zaměstnávání ukrajinských asistentů prevence kriminality

Příklad dobré praxe fungování spolupráce ve formě multidisciplinárního týmu v Ostravě je popsán v předcházející části kvalifikační práce. V rámci týmu dochází k mezioborové spolupráci různých aktérů, kteří řeší problémy v sociálně vyloučených lokalitách. Výstupem činnosti tohoto multidisciplinárního týmu je i publikování metodických materiálů (Sociální práce/Sociální práca, 2020).

Dalším pozitivním příkladem je projekt Asistent prevence kriminality, který byl realizován Ministerstvem vnitra a zaměřil se na podporu spolupráce APK a MP či dalších aktérů ve vybraných městech České republiky, zejména v obcích s vyšším výskytem sociálně vyloučených lokalit, tj. Litvínov, Orlová, Ostrava, Karviná, Kutná Hora. Projekt Asistent podpory kriminality byl hodnocen velmi pozitivně, protože vedl ke zlepšení spolupráce mezi jednotlivými aktéry, a také přinesl konkrétní pozitivní efekty. Převažují pozitivní ohlasy na projekt u všech aktérů (mentorů, APK, zastupitelů měst). Jak se však zároveň ukázalo, nevýhodou bylo, časové omezení projektu a tím slabší návaznost na další aktivity (IBRS, 2014).

V reakci na příchod ukrajinských migrantů, kteří hledali bezpečí před válkou, došlo ve městech Plzeň a Liberec k angažování ukrajinského asistenta prevence kriminality. Tento krok je hodnocen pozitivně, protože začlenění ukrajinských uprchlíků do společnosti je velmi přínosné. Ukrajinský asistent prevence kriminality pomáhá především s překladem, doprovází osoby na úřady, monitoruje lokality, kde uprchlíci žijí apod. (Kosová, 2023).

Podobné problémy, jako čeští představitelé APK a MP, se řeší i v zahraničních státech. K příkladům dobré praxe zde patří například následující:

- Přístup Rakouska k řešení sociálních témat

Jak bylo zmíněno i v předchozí části kvalifikační práce v Rakousku je realizován projekt Sozial Impact Bond, který se zaměřuje na identifikaci problémů v oblasti sociálního začleňování ohrožených skupin obyvatelstva. V rámci tohoto projektu jsou propojováni právě aktéři v oblasti sociální pomoci s cílovými skupinami (Sozialministerium, 2019).

Ze všech uvedených příkladů se tedy potvrzuje, že se v praxi uplatňují různorodé přístupy ke zlepšování spolupráce mezi APK a MP s aktéry v sociální oblasti. Na každém z měst je pak, aby zvolilo takové řešení, které bude nejvíce efektivní. Vždy je však nutné zaujímat komplexní přístup, kombinovat různé metody a aktivity, aby se dosáhlo co možná nejlepšího výsledku.

Jako možné způsoby zvoleného řešení lze tedy zvolit následující varianty:

- Společné setkávání APK, MP a sociálních pracovníků
- Společný výcvik
- Rychlá výměna informací a dat
- Společné hlídky
- Společné projekty
- Společné koncepce a strategie – metodiky, edukativní materiály

Společné setkávání je prostředkem pro rychlou výměnu informací, poznatků, zkušeností apod. Vzájemná komunikace zvyšuje schopnost pochopit potřeby druhé strany, její cíle, ale také například bariéry, problémy apod. Při společných setkáních lze přímo navrhnout účinná opatření a možné způsoby řešení vyřčených problémů.

Společný výcvik by mohl být dobrým prostředkem pro zajištění velmi podobných znalostí a dovedností APK i MP se sociálními pracovníky, zejména těmi v terénu. Tím se může zlepšit i jejich spolupráce, protože mohou využívat jednotné postupy při řešení identifikovaných problémů, a to všude tam, kde si mohou být jednotliví aktéři navzájem užiteční.

Důraz na **vzájemnou výměnu informací** a dat je kladen zejména z důvodu zajištění rychlé reakce, což sebou přináší prostor pro efektivnější pracovní výsledky. Předání relevantních informací ve správném čase je možností, jak ještě zlepšit bezpečnost občanů a kvalitu života ve městě.

Společné hlídky jako nástroj ke zlepšení vzájemné spolupráce, ale také jako prostředek k posilování vzájemné důvěry mezi jednotlivými aktéry, ale také důvěry občanů při kontaktu s APK nebo MP, protože pokud má například určitý jedinec vyšší důvěru v APK, může společná hlídka zároveň posílit jeho důvěru v MP apod.

Realizace společných projektů umožňuje zajistit, že bude docházet k efektivnějšímu využití zdrojů a financí, protože vzájemná spolupráce může vést ke splnění cílů těchto projektů.

Tvorba společných koncepcí a strategií je pak nástrojem k tomu, aby došlo k vytvoření komplexního postupu, který lze uplatnit k plnění pracovních úkolů a dalších ambicí. Společné koncepce a strategie mají zlepšit koordinaci a dosažení společných cílů. Mohou nabývat například podoby metodik či edukativních materiálů.

Z uvedeného popisu možných řešení dané problematiky vyplývá, že existují různé varianty, jakými řešit interdisciplinární spolupráci APK s dalšími subjekty. Pro město Kroměříž lze navrhnout jako neoptimálnější právě tvorbu metodického dokumentu (edukativního materiálu). To vychází z rozboru první části práce aktuálních problémů, kterým čelí spolupráce APK a MP přímo v prostředí Kroměříže. Z mých vlastních poznatků z praxe vyplývá, že jde o následující problémy:

- Nejednoznačnost postupů a procesů při řešení pracovních úkolů
- Nejednoznačnost pravomocí a možností spolupráce
- Nedostatky ve sdílení informací a ve vzájemné spolupráci

- Absence výměny zkušeností
- Bariéry v podpoře místních komunit a sociálně slabých osob
- Problémy při respektování autority

Důvodem tvorby tohoto metodického dokumentu je skutečnost, že metodický materiál zajišťuje efektivnější standardizaci procesů a způsobů spolupráce.

Jak se uvádí v článku zveřejněném na webových stránkách Univerzity Karlovy, konkrétně na stránkách Přírodovědecké fakulty: „Metodika je obecně pracovní postup (metoda) nebo nauka o metodě, představuje souhrn doporučených praktik a postupů. (Přírodovědecká fakulta UK)

V každém případě by tedy měla Metodika poskytovat jasné a srozumitelné návody, kterými se mohou následně řídit aktéři spolupráce, takže se eliminuje riziko vzniku komunikačních šumů a podobných problémů. Dále metodický dokument definuje konkrétní postupy a strategie v oblasti posilování interdisciplinární spolupráce, čímž vytváří prostor pro další zlepšování a prohlubování takové spolupráce. Výhodou návrhu je i jeho samotná tvorba, protože do vytvoření musí být zapojena široká řada různých aktérů, aby došlo k tvorbě fungujícího a efektivního materiálu.

Důvody k výběru tohoto řešení lze tedy shrnout následujícím způsobem:

- Dojde k zajištění uplatňování jednotného přístupu v oblasti interdisciplinární spolupráce. Metodický dokument definuje klíčové oblasti a formy spolupráce, strategie uplatnění této spolupráce, plán jednotlivých kroků, ale také způsoby monitoringu stávajícího stavu a možnosti budoucího zlepšování.
- Mělo by dojít ke zlepšení dovedností a znalostí APK a MP, protože metodický dokument definuje základní informace o vzájemné spolupráci a nástroje, které budou v jejím rámci uplatněné.
- V konečném důsledku dojde ke zlepšení úrovně prevence kriminality na území Kroměříže. Právě výstupem textu metodického dokumentu má být návrh takových kroků, které k tomuto efektu povedou. Výhodou metodického materiálu je i to, že umožňuje implementovat různé činnosti do funkčních celků, jako např. doplnění represivní složky o preventivní, apod. Další část textu již vychází z toho, že bude tento návrh realizován.

11 Popis změny, které bude dosaženo díky navrženému řešení

Prostřednictvím tvorby metodického materiálu má dojít ke změně stávajícího stavu, což je stav, kdy ve městě Kroměříž není v současné době žádný podobný metodický dokument, který by způsob spolupráce mezi APK, MP a sociálními pracovníky upravoval, což se jeví jako hlavní důvod toho, že k takové spolupráci zatím příliš nedochází, více popsáno v následující kapitole.

Klíčovou změnou, které má být dosaženo, je posílení bezpečnosti ve městě Kroměříž. Sociálně slabé skupiny (tj. cílové skupiny – viz výše) mohou ve větší míře inklinovat k páčání trestné činnosti či k sociálně-patologickým jevům, které v konečném důsledku výrazně narušují bezpečnost či spokojenost ostatních obyvatel Kroměříže.

Navrhovaný postup by měl vést ke změně tím, že se posílí spolupráci mezi asistenty prevence kriminality a městskou policií a sociálními pracovníky. Spolupráce má vždy probíhat na základě jasných a srozumitelných zásad. Pokud se tak neděje, tak to vytváří výrazné problémy, které v konečném důsledku dopadají negativně i na občany města.

APK hrají jednu z klíčových úloh při oslovování zástupců cílových skupin, při komunikaci s cílovými skupinami sociálních služeb. V řadě případů mohou mít se zástupci zmíněných cílových skupin častější kontakt než sociální pracovníci, a proto lze chápat nový cílový stav jako velmi žádoucí. Místní znalost a znalost zástupců cílových skupin jim poskytuje výraznou výhodu při identifikaci sociálních problémů města. Úplné využití potenciálu této výhody však může nastat pouze v případě, kdy dokáží APK vhodně participovat s MP a sociálními pracovníky.

Změna má tedy vést ke zlepšení vzájemné interdisciplinární spolupráce mezi APK, MP a sociálními pracovníky či poskytovateli sociálních služeb.

12 Identifikace limitů dosavadního řešení

Dosavadní stav a forma spolupráce sebou přináší řadu problémů a nedostatků, které brání efektivnímu uplatnění potenciálu lepší spolupráce mezi APK a MP a sociálními pracovníky. Na základě pozorování jsem zjistila, že absence metodického dokumentu vede k těmto nedostatkům:

- Nejednoznačnost postupů a procesů při řešení pracovních úkolů
- Nejednoznačnost pravomocí a možností spolupráce
- Nedostatky ve sdílení informací a ve vzájemné spolupráci
- Absence výměny zkušeností
- Bariéry v podpoře místních komunit a sociálně slabých osob
- Problémy při respektování autority

Nejednoznačnost postupů a procesů při řešení pracovních úkolů vede k řadě problémů, které znemožňují efektivní fungování spolupráce, a tedy i plnění stanovených cílů. Dochází k různým chybám a nedorozuměním, prodlením, ale také taková situace může negativně ovlivňovat zapojené pracovníky (zvyšuje se jejich frustrace či stres), případně negativně takové problémy ovlivňují i samotné zástupce cílových skupin.

Nejednoznačnost pravomocí a možností spolupráce vykazuje podobné nedostatky a výstupy jako předcházející problém. Pokud nejsou vymezené pravomoci, tak může dojít k situaci, kdy je MP či APK překračuje, či je zcela nevyužívá, protože má mylné informace o možnostech jejich použití.

Nedostatky ve sdílení informací a ve vzájemné spolupráci se projevují neefektivitou realizovaných pracovních výkonů. Objevují se situace, kdy si mezi sebou MP a APK či sociální pracovníci nepředávají relevantní informace, které nutně potřebují pro výkon svojí práce.

Absence výměny zkušeností vytváří pracovní prostředí, ve kterém není plně využíván potenciál spolupráce. Spolupráce v podobě předávání zkušeností je prostředkem ke zlepšení a rozvoji schopností pracovníků, způsob, kterým se dá udržovat pozitivní atmosféra v pracovním týmu, který se tak zdravě rozvíjí a zároveň se posilují i mezilidské vztahy.

V pracovním prostředí, kde dochází k absenci výměny zkušeností, může také docházet ke frustraci pracovníků, protože nemají například relevantní informace o možnostech řešení určitých pracovních problémů a situací. V konečném důsledku pak opět dochází k poškození zástupců cílových skupin.

Bariéry v podpoře místních komunit a sociálně vyloučených osob neumožňují plnohodnotný rozvoj kvality života všech občanů města. Z tohoto důvodu je nutné odstraňovat komunikační bariéry a věnovat dostatečný prostor osvětové činnosti, což se může podařit právě prohloubením interdisciplinární spolupráce.

Problémy při respektování autority vznikají právě z nejasnosti kompetencí a vymezení pracovních úkolů mezi APK a MP či sociálními pracovníky, a proto je nutné tento problém aktivně řešit.

Obsah metodického materiálu by se měl zaměřit na jejich postupné odstraňování či minimalizaci, aby docházelo k neustálému zlepšování aktuální situace. I tvorba metodiky má však svoje limity a rizika. Může například dojít k nepochopení přínosu tvorby metodiky ze strany klíčových aktérů (tj. MP, APK a sociálních pracovníků). Proces tvorby a evaluace metodického materiálu může být negativně ovlivněn tím, že klíčoví aktéři tuto fázi podcení, neposkytnou relevantní informace apod. V konečném důsledku se pak v praxi nemusí aktéři řídit pokyny metodického materiálu. Na uvedená rizika je nutné reagovat precizní přípravou materiálu a monitoringem jeho dodržování.

13 Popis cílového stavu

Cílovým stavem je vytvoření metodického dokumentu pro APK a MP v Kroměříži. Prostřednictvím obsahu takového dokumentu získají aktéři přehled o tématech, které se překrývají s tématy sociální práce, a které směřují k cílovým skupinám sociálních služeb, tím jsou osoby bez přístřeší, osoby závislé na alkoholu a jiných návykových látkách, romští spoluobčané a ohrožené rodiny (zde zejména děti).

Metodický dokument poskytne APK i MP komplexní přehled o nabízených sociálních službách v Kroměříži, takže budou mít možnost přímého doporučení sociální služby příslušníkům cílové skupiny, pokud se s nimi v rámci výkonu své profese setkají.

Žádoucím cílovým stavem je ovšem i zajištění lepší interdisciplinární spolupráce APK a MP s aktéry v sociální oblasti a zlepšení komunikace APK s uvedenými cílovými skupinami, aniž by došlo k přisuzování kompetencí sociálního pracovníka právě APK nebo MP.

Dalším výstupem z metodického dokumentu tedy bude postup komunikace APK s dalšími cílovými skupinami, aby nedocházelo k problematickým jevům v rámci komunikace.

Zároveň má metodika vést k odstranění nedostatků ve stávající formě spolupráce mezi APK a MP, tj. zlepšit spolupráci odstraněním či minimalizací identifikovaných nedostatků. Metodika by měla ujasnit postupy a procesy při řešení pracovních úkolů, ujasnit pravomoci a možnosti spolupráce, eliminovat výskyt nedostatků ve sdílení informací a ve vzájemné spolupráci, omezit absenci výměny zkušeností, eliminovat bariéry v podpoře místních komunit a sociálně slabých osob či omezit výskyt problémů při respektování autority.

Cílový stav u osob bez přístřeší

Díky existenci metodického dokumentu, získají osoby v bytové nouzi přístup k relevantním službám, které jim mohou pomoci při řešení jejich životní situace. Osoby v bytové nouzi jsou často klienty sociálních pracovníků, v terénu v rámci Kroměříže je těchto sociálních pracovníků však zoufale málo. Metodický dokument by měl vymezit činnosti, které mají APK a MP realizovat vůči této cílové skupině a identifikovat i vhodné sociální služby, které mohou být nabízené těmto osobám. K tomuto pak patří i potenciál zlepšení prevence v této oblasti, aby ve městě Kroměříž nedocházelo k růstu počtu osob ohrožených bezdomovectvím.

Cílový stav u osob závislých na alkoholu a jiných návykových látkách

U osob závislých na alkoholu a jiných návykových látkách by mělo dojít prostřednictvím metodiky k určení vhodných postupů prevence růstu počtu těchto osob v Kroměříži, ale také k určení forem práce s těmito osobami. Zejména, pak v rámci přehledu vhodných sociálních služeb či právě preventivních aktivit. Tímto by mělo dojít ke zlepšení úspěšnosti intervenčních aktivit u těchto osob, či ke snižování negativní míry dopadů přítomnosti těchto osob v Kroměříži.

Cílový stav u romských jedinců

Metodika by měla v rámci práce s romskými jedinci specifikovat způsoby, kterými má být pracováno s romskou komunitou, aby došlo ke zlepšení aktuálního stavu. To by mělo vést ke zlepšení důvěry mezi APK, MP a zástupci romské komunity, ke snižování kriminality u této komunity, ke zlepšování integrace romské komunity do společnosti atd. V současné době není v rámci Kroměříže v týmu žádný romský APK, což by byl pro Kroměříž jistě velký přínos.

Cílový stav u ohrožených rodin (zejména dětí v těchto rodinách)

Žádoucím cílovým stavem u ohrožených rodin je vytvoření takového stavu, ve kterém dojde ke snížení míry výskytu sociálně-patologických jevů v těchto rodinách, zejména pak v rámci dětí a mládeže. Metodika by měla definovat postupy práce s těmito rodinami, případně identifikovat vhodné sociální služby pro tuto cílovou skupinu.

14 Popis navrhovaných metod nebo aplikačních postupů

Aplikační postup tvorby a implementace metodického dokumentu je rozdělen do těchto kroků:

- Identifikace cílů implementace
- Identifikace cílových skupin
- Získání zpětné vazby od cílových skupin, terénní šetření
- Tvorba obsahu metodického dokumentu
- Schválení obsahu metodického dokumentu vedoucími pracovníky MP
- Distribuce metodického dokumentu
- Školení MP a APK
- Monitoring výsledků a případné úpravy

Identifikace cílů implementace

Jako první je nutné definovat cíle implementace metodiky. Z obecného hlediska jde především o cíl v podobě zlepšení spolupráce mezi APK a MP s aktéry sociální práce na v oblasti prevence kriminality ve městě Kroměříž. Je však nutné dané cíle přesně určit a popsat, aby mohlo dojít k následnému zhodnocení jejich splnění či nesplnění. V tomto případě lze jako cíl doporučit:

- Zlepšit úroveň spolupráce vnímanou jednotlivými subjekty mezi APK, MP a sociálními pracovníky na úroveň minimálně 85 % do konce roku 2024.

Tento cíl reaguje na ambici zlepšení spolupráce mezi APK, MP a sociálními pracovníky v Kroměříži. Na základě dotazníkového šetření bude zjištěna vnímaná spokojenost s úrovní spolupráce mezi těmito cílovými skupinami, a to před implementací metodického dokumentu. Po jeho implementaci dojde k opětovné realizaci dotazníkového šetření, takže bude možné identifikovat rozdíl ve spokojenosti před a po implementaci.

Identifikace cílových skupin

Dále je nutné identifikovat cílové skupiny metodického dokumentu. Z pohledu obsahu metodického dokumentu se jedná o APK, MP a sociální pracovníky. Každá z těchto cílových skupin musí zlepšovat úroveň vzájemné spolupráce, aby docházelo k plnění základních cílů metodického dokumentu. Tyto cílové skupiny pak budou působit na cílové skupiny sociální práce, které jsou vymezené v jiné části tohoto textu, tj. například osoby bez přístřeší apod.

Získání zpětné vazby od cílových skupin, terénní šetření

Zpětnou vazbu od cílových skupin (tj. APK, MP a sociálních pracovníků) je nutné získat v rámci přípravy tohoto metodického dokumentu. Zároveň je nutné identifikovat hlavní problémy, které mají být v rámci manuálu řešené, k čemuž bude využito terénního šetření právě mezi zástupci cílových skupin sociální práce. Zpětnou vazbu je tedy nutné shromáždit před tvorbou manuálu.

Tvorba obsahu metodického dokumentu

V dalším kroku dojde k tvorbě obsahu metodického dokumentu, který bude tvořen na základě primárních a sekundárních informací. K primárním informacím patří moje osobní (vlastní) poznatky z praxe a výstupy z dotazníkového šetření. Mezi sekundární patří informace o tom, jaké se nabízí možnosti a způsoby vedoucí ke zlepšení spolupráce mezi APK, MP a sociálními pracovníky, patří zde i poznatky ze strategických dokumentů, které se týkají řešení problematiky v rámci města Kroměříž. Obsah materiálu bude vytvořen takovým způsobem, aby bylo možné jej flexibilně upravovat, tedy především, co se týče jeho hlavního nastavení, ale důležité je, aby definoval základní úkoly a činnosti vedoucí ke zlepšení vzájemné spolupráce.

Schválení obsahu "metodického dokumentu vedoucími pracovníky MP

Obsah metodického dokumentu bude následně předložen vedoucím pracovníkům MP, aby mohlo dojít k jeho schválení, případně pak připomínkování a následné úpravě dle požadavků vedoucích zaměstnanců.

Distribuce metodického dokumentu

Po schválení obsahu je možné provést distribuci metodického dokumentu. Každý člen APK a MP obdrží tento metodický dokument v písemné a elektronické formě, aby jej mohl prostudovat. Distribuce bude směřována i sociálním pracovníkům.

Školení MP a APK

Pro APK a MP bude následně uspořádáno školení ohledně obsahu metodický dokument, aby mohlo dojít k prodiskutování jeho podoby, a to přímo v rámci osobního setkání APK, MP a sociálních pracovníků. Školení by se mělo soustředit nejen na jednotlivé body, ale také by

měla proběhnout týmová diskuze o podobě a struktuře materiálu, jeho uplatnitelnosti v praxi apod.

Monitoring výsledků a případné úpravy

V posledním kroku pak musí dojít k monitoringu výsledků a k případným úpravám dle konkrétní potřeby aktérů. Dokument by měl být neustále aktualizován, aby odpovídal potřebám klíčových aktérů, cílovým skupinám a situaci ve městě Kroměříž.

15 Provedení terénního průzkumu na potvrzení analýzy potřebnosti

Před samotnou realizací průzkumu v terénu, který slouží k potvrzení analýzy potřebnosti, lze ještě vycházet z dalších zdrojů dat, ze kterých lze potřebnost vzájemné spolupráce odvodit. APK i MP řeší na jedné z úrovní velmi podobné problémy, ale na zlepšení vzájemné spolupráce doposud nebyl kladen takový důraz. Z tohoto faktu lze tedy usuzovat, že existuje mezera mezi stávajícím a žádoucím stavem, proto by mělo dojít ke zlepšení.

Primární šetření realizované v rámci kvalifikační práce také identifikovalo některé nedostatky a problémy, které poukazují na nutnost řešení aktuální situace, resp. zlepšení této situace. APK mají obecně větší důvěru mezi členy cílových skupin intervence, a proto se potvrzuje větší nutnost jejich spolupráce s MP a sociálními pracovníky. Problematická je však komunikace s mládeží při řešení problémových situací (například konzumace alkoholu na veřejných prostranstvích), kde je nutné ještě zlepšit komunikační dovednosti APK. Dále je problematické, že osoby z jiných měst, umístěné do protialkoholní záchytné stanice nebo osoby, které podstupují léčbu v protialkoholní léčebně, po propuštění setrvávají na území města, kde se následně často dopouští přestupkového jednání, nebo takového, pro které musí projít akutní intoxikací, popřípadě léčením opětovně.

Terénní průzkum má podobu dotazníkového šetření mezi APK, MP a sociálními pracovníky v Kroměříži. Výběr respondentů byl záměrný, profese respondentů se musela přímo týkat stěžejní problematika této práce. Každý z respondentů obdržel v termínu od 2. 1. 2024 do 15. 1. 2024 písemný dotazník, který po vyplnění mohl odevzdat do předem připraveného boxu na stálé službě MP Kroměříž.

Celkem bylo v rámci dotazníkového šetření distribuováno 35 ks dotazníků, z toho bylo navraceno 33 ks dotazníků.

Vyhodnocení dotazníkového šetření má následující podobu:

1) Jste:

- APK
- MP
- Sociální pracovník

V první otázce došlo k rozřazení respondentů do tří základních kategorií, tj. dle jejich zařazení v rámci jejich pracovní pozice. Podařilo se oslovit jak APK, tak i zástupce MP či sociální pracovníky.

Tabulka 1 Zařazení respondenta

1) Jste:	Suma	Podíl
APK	4	12,12%
MP	20	60,61%
Sociální pracovník	9	27,27%

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

2) Práce, kterou vykonávám/pozice, kterou zastávám:

- Určitě naplňuje moje očekávání
- Spíše naplňuje moje očekávání
- Neutrální hodnocení
- Spíše nenaplňuje moje očekávání
- Určitě nenaplňuje moje očekávání

Pomocí druhé otázky bylo zjišťováno, jestli momentálně naplňuje práce očekávání daného respondenta. V případě záporné odpovědi je zřejmé, že existuje prostor pro zlepšení. Ve většině případů však převažují pozitivní varianty odpovědí, tj. určitě u 45,45 % a spíše u 33,33 % dotazovaných.

Tabulka 2 Naplnění očekávání práce

2) Vaše práce:	Suma	Podíl
Určitě naplňuje moje očekávání	15	45,45%
Spíše naplňuje moje očekávání	11	33,33%
Neutrální hodnocení	4	12,12%
Spíše nenaplňuje moje očekávání	2	6,06%
Určitě nenaplňuje moje očekávání	1	3,03%

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

3) Spolupráci s APK (zde odpovídají pouze MP a sociální pracovníci) hodnotíte:

- Velmi pozitivně
- Spíše pozitivně
- Neutrální hodnocení
- Spíše negativně
- Velmi negativně

Ve třetí otázce byla hodnocena spolupráce MP a sociálních pracovníků s APK. Dle výsledků se potvrzuje, že i zde existují určité nedostatky a problémy, protože zcela pozitivně spolupráci hodnotí 24,14 % dotazovaných. Naopak, například velmi negativní hodnocení poskytuje 6,90 % respondentů (to zejména sociální pracovníci).

Tabulka 3 Spolupráce s APK

3) Spolupráci s APK (zde odpovídají pouze MP a sociální pracovníci) hodnotíte:	Suma	Podíl
Velmi pozitivně	7	24,14%
Spíše pozitivně	11	37,93%
Neutrální hodnocení	5	17,24%
Spíše negativně	4	13,79%
Velmi negativně	2	6,90%

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

4) Spolupráci s MP (zde odpovídají pouze APK a sociální pracovníci) hodnotíte:

- Velmi pozitivně
- Spíše pozitivně
- Neutrální hodnocení
- Spíše negativně
- Velmi negativně

Ve čtvrté otázce byla hodnocena spolupráce s MP, kdy i zde hovoří o zcela pozitivní situaci 23,08 % dotazovaných, a tedy i zde nepřevažuje zcela pozitivní hodnocení spolupráce. Existuje prostor pro zlepšení.

Tabulka 4 Spolupráce s MP

4) Spolupráci s MP (zde odpovídají pouze APK a sociální pracovníci) hodnotíte:	Suma	Podíl
Velmi pozitivně	3	23,08%
Spíše pozitivně	5	38,46%
Neutrální hodnocení	4	30,77%
Spíše negativně	1	7,69%
Velmi negativně	0	0,00%

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

5) Spolupráci se sociálními pracovníky (zde odpovídají pouze MP a APK) hodnotíte:

- Velmi pozitivně
- Spíše pozitivně
- Neutrální hodnocení
- Spíše negativně
- Velmi negativně

V rámci páté otázky došlo k hodnocení spolupráce se sociálními pracovníky ze strany MP a APK. V tomto případě se opět potvrzuje, že nepřevažuje zcela pozitivní hodnocení. Velmi pozitivně situaci hodnotí 20,69 % respondentů. Negativně pak situaci hodnotí více než třetina zástupců APK a MP, což poukazuje na nutnost řešení této situace.

Tabulka 5 Spolupráce se sociálními pracovníky

5) Spolupráci se sociálními pracovníky (zde odpovídají pouze MP a APK) hodnotíte:	Suma	Podíl
Velmi pozitivně	6	20,69%
Spíše pozitivně	3	10,34%
Neutrální hodnocení	10	34,48%

Spíše negativně	5	17,24%
Velmi negativně	5	17,24%

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

6) Co může pomoci ke zlepšení spolupráce mezi APK, MP a sociálními pracovníky (označte dvě nejpreferovanější možnosti)?

- Společné setkávání
- Společný výcvik
- Rychlá výměna informací a dat
- Společné hlídky
- Společné projekty
- Společné koncepce a strategie – metodiky, edukativní materiály

V poslední otázce byl zjišťován konkrétní způsob, který může vést ke zlepšení spolupráce mezi klíčovými aktéry. Z výsledků vyplývá, že společné koncepce a strategie mají v tomto největší potenciál. Označilo je 78,79 % dotazovaných. Z dalších možností patří mezi preferované například společné projekty či společné hlídky (tj. 30,30 % respondentů, resp. 27,27 % dotazovaných).

Tabulka 6 Možnosti zlepšení dle respondentů

7) Co může pomoci ke zlepšení spolupráce mezi APK, MP a sociálními pracovníky (označte dvě nejpreferovanější možnosti)?	Suma	Podíl
Společné setkávání	7	21,21%
Společný výcvik	8	24,24%
Rychlá výměna informací a dat	6	18,18%
Společné hlídky	9	27,27%
Společné projekty	10	30,30%
Společné koncepce a strategie – metodiky, edukativní materiály	26	78,79%

Zdroj: vlastní zpracování dle výsledků dotazníkového šetření

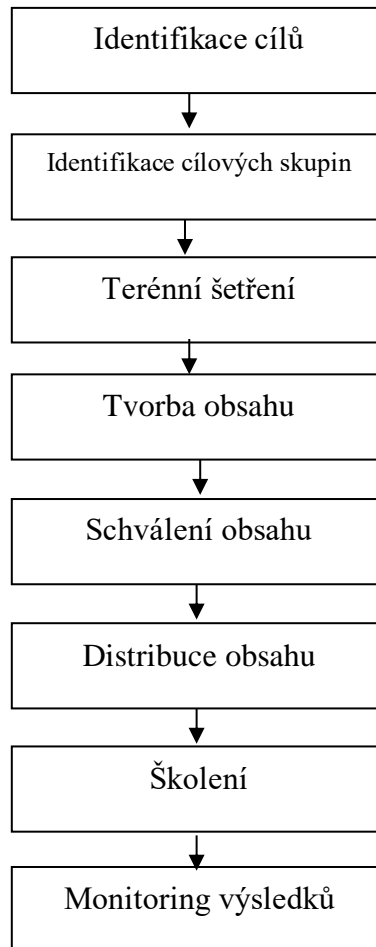
Další poznatky v rámci terénního průzkumu jsou získané prostřednictvím pozorování spolupráce mezi APK a MP a sociálními pracovníky, a to při výkonu práce z pozice strážníka MP, tj. z mé vlastní zkušenosti. Pozorování běžné praxe v podstatě potvrzuje závěry získané dotazníkovým šetřením. V celé oblasti spolupráce existují problémy, které mohou být řešené právě tvorbou metodického dokumentu.

Vzhledem k dlouhodobému trendu vývoje ekonomiky dá do budoucna předpokládat růst počtu vyloučených lokalit, nebo zvýšení počtu osob, které lze zařadit do rizikových skupin (například kvůli chudobě, či zadlužení), musí být na tento trend včas reagováno. Jedním ze způsobu může být právě zlepšení spolupráce mezi APK, MP a sociálními pracovníky.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že je tvorba metodického materiálu potřebná, protože v životě obce Kroměříž existují problémy a nedostatky, které může tento materiál pomoci vyřešit.

16 Vývojový diagram použití metod nebo aplikačních postupů

Vývojový diagram použití metod a aplikačních postupů lze vizualizovat následujícím způsobem. Jednotlivé kroky vychází z popisu použití metod nebo aplikačních postupů (viz příslušná část textu).

17 Prediktivní analýza rizik a dopadů v cílovém prostředí

Prediktivní analýza rizik a dopadů v cílovém prostředí kombinuje výstupy ze sekundárních a primárních zdrojů dat, aby identifikovala nejzávažnější rizika, na které musí být reagováno.

Analýza prostředí

Z Komunitního plánu sociálních služeb ve městě Kroměříž vyplývá, že na území města existuje celá řada sociálních problémů, které musí být aktivně řešená. Na tomto řešení se může podílet i město Kroměříž prostřednictvím činnosti MP a APK. Cílové skupiny sociálních služeb jako rodiny s dětmi, osoby ohrožené sociálním vyloučením, čelí celé řadě hrozeb a problémů (Město Kroměříž, 2019).

Analýza komunikace s pracovníky zařízení

Ze závěrů uvedených v předcházejících kapitolách je zřejmé, že je zde celá řada komunikačních problémů, která vytváří velmi složitou a nepříznivou situaci, na kterou je nutné reagovat. Metodický dokument může tuto situaci výrazně zlepšit.

Analýza otevřenosti zařízení změnám a inovacím

Změnám a inovacím ve městě Kroměříž není bráněno. MP i APK mají v současnosti možnosti, jak realizovat změny současného stavu. Důležitá je především ochota aktérů změny realizovat. S tímto by mohla pomoci právě metodika. Z výsledků realizovaného dotazníku však vyplývá, že mají aktéři o změny zájem.

Analýza rizik (kvantifikace pravděpodobnosti vzniku a dopadu)

Analýza rizik je provedena pro identifikovaná rizika, které představují limity uplatnění metodického materiálu v podmínkách MP (viz. předcházející část práce). Jde zejména o následující:

- Nepochopení přínosu metodiky ze strany klíčových aktérů
- Nezájem o řízení se pokyny metodického materiálu

Výše uvedená rizika představují jisté ohrožení. Reakci na ně pak vyžaduje konkrétní kroky v podobě dalších návrhů.

18 Návrh a realizace pilotního ověření zavádění metodického nebo aplikačního postupu v organizaci

Pilotní ověření má podobu návrhu obsahu metodického dokumentu a ověření jeho uplatnění v praxi na menším vzorku APK a MP. V rámci pilotního ověření je tedy předložen text metodického dokumentu, resp. jeho základní obrysy (podrobnější zpracování pak vyplyne z evaluace mezi klíčovými aktéry). Až po sestavení tohoto návrhu je nutné realizovat pilotní ověření.

Návrh obsahu metodického dokumentu

Návrh obsahu metodického dokumentu vychází ze sekundárních zdrojů dat, tj. například z hodnotících zpráv již realizovaných projektů v jiných městech, z příkladů dobré praxe, ale také z vlastních poznatků či z výsledků primárního sběru dat. Tímto je zajištěn soulad mezi dobrými příklady z praxe a konkrétními potřebami města Kroměříž, MP, APK a sociálních pracovníků.

Navázání dokumentu na strategické záměry města a dalších aktérů

Text metodického manuálu je v souladu a navazuje na strategické záměry města Kroměříž, jeho Plán prevence kriminality města Kroměříž, Plán sociálního začleňování města Kroměříž, Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku pro období 2020 až 2023.

Cíle metodického dokumentu a cílové skupiny

Cílem metodického dokumentu je definovat základní formy spolupráce mezi MP, APK a sociálními pracovníky takovým způsobem, aby se jejich spolupráce zlepšila, čímž dojde k efektivnějšímu řešení sociálních problémů občanů města Kroměříže a osob, které se na území města zdržují.

Cílové skupiny v rámci realizovaných aktivit:

- APK
- MP
- Sociální pracovníci
- Osoby bez přístřeší
- Osoby závislé na alkoholu a jiných návykových látkách
- Romští jedinci

- Ohrožené rodiny (zejména děti) - Do skupiny ohrožených rodin lze zařadit i uprchlíky před válečným konfliktem z Ukrajiny.
- Širší veřejnost

Kategorizace cílových skupin je částečně odlišná než kategorizace cílových skupin, kterou využívají jiné strategické dokumenty města. Důvodem je to, že reaguje na aktuální situaci ve městě a stávající potřeby. Navíc není nutné řešit cílové skupiny, které jsou součástí řešení jiných implementačních plánů. Identifikace cílových skupin vychází z mých vlastních poznatků, jelikož právě jejich situaci považují za nejkritičtější, ale zároveň právě APK mohou na tyto skupiny efektivně působit.

Terénní sociální práce

Terénní sociální práce je podstatná za účelem poskytování podpory a sociálních služeb cílovým skupinám sociální práce. APK a MP mají ve vzájemné shodě poskytovat podporu sociálním pracovníkům a identifikovat případy, kdy je vhodné, aby jedinec obdržel sociální služby. Pokud v rámci své činnosti MP či APK získají informaci o tom, že může jedinec využívat sociální službu, tak by jej měl v tomto směru informovat o možnostech jejího čerpání, stejně jako může přímo oslovit sociálního pracovníka. APK mohou výrazně přispívat ke zlepšení efektivity poskytovaných sociálních služeb, a to právě prostřednictvím této činnosti. Sociální pracovník pak může mít například i možnost přivolání APK k realizaci vlastní terénní sociální práce.

Monitoring problémových lokalit a dalších lokalit

Monitoring problémových a dalších lokalit by měl probíhat v součinnosti MP a APK. K identifikaci takových lokalit je využíváno právě poznatků získaných během každodenního pohybu MP i APK v terénu, ale také zjištění z kamer MKDS (městský kamerový dohlížecí systém). Zástupci obou aktérů musí hodnotit a řešit bezpečnostní hrozby v těchto lokalitách. K tomuto mohou dále také využívat sociální služby, tj. identifikovat potenciální klienty sociálních služeb a oslovovat je s nabídkou jejich využití, kterou následně dojednávají se sociálním pracovníkem (například i v rámci terénní práce).

Vymezení role APK

K základním povinnostem APK patří:

- Poskytování informací MP a sociálním pracovníkům o funkčních formách pomoci, které lze získat v rámci prvního kontaktu.
- Poskytování poradenství a pomoci při vyhledávání sociálních služeb, nikoliv poskytování sociálních služeb.
- Poskytování základních informací o zákonných normách a obecně závazných vyhláškách, v případě „hlubších“ problémů ve spolupráci s MP.
- Monitoring „úspěšnosti“ poskytování sociálních služeb a předání zpětné vazby sociálním pracovníkům.

K náplni práce APK patří například účast na besedách, účast na akcích pro děti, hlídková činnost, kontrola dodržování obecně závazných vyhlášek města, odhalování a nahlašování celostátně hledaných osob, kontrola záškoláctví, hlídání přechodů, monitoring a prevence vzniku černých skládek, monitoring pohybu problematických osob, apod. V rámci náplně práce APK musí vytvářet vlastní agendu.

Vymezení role MP

Role MP je vymezena platnou legislativou, případně dalšími předpisy.

Vymezení role sociálních pracovníků

Vymezení role sociálních pracovníků vyplývá ze statusu zřizovatele sociálních služeb a z poslání, které mají plnit. Vzhledem k vysoké rozmanitosti dostupných sociálních služeb na území Kroměříže nelze vymezit roli všech sociálních pracovníků přesným způsobem. Z obecného hlediska mají sociální pracovníci zajišťovat poskytování sociálních služeb občanům. Při tomto mohou využívat i pomoci ze strany MP a APK.

Spolupráce s aktéry v sociální oblasti města Kroměříže

Ke klíčovým aktérům v sociální oblasti města Kroměříže lze zařadit:

- Sociální služby města Kroměříže
- Odbor sociálních věcí a zdravotnictví města Kroměříže
- Charita Kroměříž
- Úřad práce Kroměříž
- Astras – azylový dům pro muže
- Nízkoprahové denní centrum Adam

- Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy
- Samaritán
- Nocležna
- PZS – protialkoholní záchytná stanice
- Psychiatrická nemocnice a Centrum duševního zdraví Kroměříž
- Probační a mediační služby Kroměříž
- Neziskové organizace působící ve městě Kroměříž

U každého z těchto aktérů je nutné určit, jakým způsobem bude s aktérem komunikováno, na jaké úrovni a v jaké frekvenci, dále je žádoucí definovat cíle komunikace.

Nabízené sociální služby na území Kroměříže a jejich cílové skupiny

Nabízené sociální služby a jejich cílové skupiny lze odvodit ze sekundárních materiálů, jako jsou strategické dokumenty, registr poskytovatelů sociálních služeb apod. U každé sociální služby by měla být určena kontaktní osoba, a také cílová skupina, aby získal člen MP či APK možnost rychlého a snadného kontaktu sociálního pracovníka, který dokáže řešit určitý problém.

Rozvoj APK

Kompetence APK je nutné neustále rozvíjet a zdokonalovat, aby se zlepšoval i jejich pracovní výkon. Jde zejména o klíčové kompetence v podobě komunikačních schopností, na které jsou kladeny velmi vysoké nároky. V současnosti platí, že je omezen okruh zájemců o výkon této profese, a to v důsledku finančního ohodnocení či jiných faktorů. To znamená, že je méně pravděpodobné, že se podaří získat plně kvalifikované pracovníky. Dodatečný rozvoj stávajících APK je pak právě řešením této situace.

Rozvojové aktivity APK v Kroměříži doplňuje mentoring. Určené mentorky APK zajišťují jejich podporu i rozvoj. Mohou však také zajistit zlepšení komunikace mezi cílovou skupinou a také například podpořit komunikaci s MP a sociálními pracovníky. Mentor by měl asistentům poskytnout potřebnou pomoc v tom, aby každý z nich znal náplň své práce a měl dostatek zdrojů a prostředků pro plnění svých úkolů.

Akční plán

Akční plán v rámci metodiky sestává z následujících činností a aktivit:

- ***Komunikace a motivace***

O činnosti APK je nutné ve větší míře informovat příslušné cílové skupiny a širokou veřejnost, a proto je nutné v rámci akčního plánu provést i komunikační kampaň. Je nutné zejména překonávat problémy v podobě nepochopení a nedůvěry, které se mohou vyskytovat ve vztahu k činnosti APK. Tuto nedůvěru nemusí vykazovat a v současné době ani nevykazují primárně příslušníci cílových skupin intervence, ale spíše MP a sociální pracovníci v důsledku nepochopení role APK. Je nutné překonávat komunikační bariéry a vytvářet pozitivní prostředí pro vzájemnou spolupráci a respekt. Komunikační kampaň by v tomto měla pomoci.

- ***Smíšená hlídková činnost MP a APK***

Smíšená hlídková činnost MP a APK bude realizována za účelem zlepšení preventivních aktivit v oblasti kriminality a přítomnosti sociálně patologických jevů. V rámci společných hlídek by mělo dojít k efektivnějšímu zkombinování znalostí a dovedností, což se pozitivně projeví na kvalitě odváděné práce.

Ke smíšené hlídkové činnosti bude docházet pravidelně (minimálně dvakrát týdně), a to dle rozhodnutí velitele MP. Činnost by měla být primárně realizovaná v problémových lokalitách, aby došlo k přímému oslovení cílových skupin. V případě, kdy to bude možné, lze do hlídkové činnosti přizvat i sociálního pracovníka (například za účelem řešení nějakého konkrétního případu, pokud to bude odsouhlaseno velitelem a poskytovatelem sociální služby).

- ***Vzdělávání mládeže za účelem prevence sociálně-patologických jevů***

Vzdělávání mládeže za účelem prevence sociálně-patologických jevů bude realizováno prostřednictvím spolupráce MP a APK. MP osloví základní i střední školy a neziskové organizace s nabídkou realizace přednášek, diskuzí a workshopů na témata související se sociálně-patologickými jevy. Tyto aktivity se v současné době provádí spíše sporadicky, a to nejčastěji v prostředí mateřských škol a ve střediscích volnočasových aktivit pro děti a mládež.

APK se v součinnosti s MP mohou zaměřit například i na aktivity prevence na sociálních sítích, kterými osloví děti a mládež. Mohou vzniknout specializované webové stránky a profily na sociálních sítích, které budou dětem a mládeži poskytovat užitečné informace v oblasti prevence. Jejich součástí mohou být i kontaktní informace na APK, kteří pak budou zajišťovat komunikaci se zájemci o konzultace různých problémů apod.

Záměrem je tedy vytvořit uvedené webové stránky a realizovat minimálně jednu přednášku (workshop, diskuzi) za měsíc tak, aby došlo k přímému oslovení dětí a mládeže. Témata přednášek mohou být různorodá, ale měl by být věnován důraz zejména na prevenci.

- ***Zprostředkování možnosti kontaktu APK pro občany***

Pro občany by měla být zprostředkována možnost přímého kontaktu APK, tedy i bez zprostředkování tohoto kontaktu MP. APK mohou v rámci svojí hlídkové a jiné činnosti poskytovat přímé kontakty na svoji osobu. Výhodou je jejich menší časová vytíženost, kdy například mohou pomáhat seniorům s doprovodem do bankovních institucí apod., což je u MP vzhledem k jejich vytíženosti problematické apod.

- ***Společné setkávání***

V rámci společného setkávání by mělo docházet k diskuzím mezi zástupci klíčových aktérů, tj. nikoliv pouze MP a APK, ale právě i sociálních pracovníků. Mělo by docházet k pravidelnému setkávání a řešení aktuálních problémů (tj. v intervalu minimálně jednou za půl roku). Součástí diskuze by mělo být zhodnocení dosavadní spolupráce a hledání dalších cest pro její zefektivnění. Do diskuzního panelu lze také dle potřeby přizvat i zástupce dalších skupin (tj. například zastupitele, členy státní policie, zřizovatele sociálních služeb, členy neziskových organizací apod.)

- ***Společný výcvik***

Jako další by mělo docházet ke společnému výcviku v oblastech, kde je to žádoucí a možné (například APK nenesí zbraň, takže v této oblasti to nelze realizovat). Společná účast na výcviku může kromě standardizace znalostí a dovedností vést i k lepšímu budování týmu a posilování týmové soudržnosti. Vedení MP by mělo identifikovat takovéto oblasti a zprostředkovat školení i APK. Společný výcvik by se mohl týkat také nácviku základních prvků sebeobrany, které MP realizuje pravidelně pouze pro strážníky.

- ***Rychlá výměna informací a dat***

Dále je nutné posilovat rychlou výměnu informací a dat. To lze prostřednictvím každodenního setkávání MP a APK v rámci pracovních porad. Na začátku každého pracovního dne takové porady probíhají. Dále lze vytvořit pravidla aktuální komunikace mezi členy MP a APK, tedy například v rámci zásahů či hlídkové činnosti.

- ***Společné projekty***

Poslední aktivitou je pak realizace společných projektů v oblasti prevence kriminality. V tomto rámci mohou probíhat například různé bezpečnostní kampaně, které se zaměří na prevenci kriminality. Jedná se o různé informační kampaně. Další aktivity jsou pak

představené v předcházejícím textu, a také mohou být realizované jako jednorázové projekty. Realizované jednorázové projekty je však nutné začlenit do širšího rámce, aby byl plněn strategický cíl v této oblasti.

- ***Monitoring a evaluace***

Monitoring a evaluace by měla probíhat zejména prostřednictvím pravidelného dotazníkového šetření mezi obyvateli města, MP, APK, sociálními pracovníky. Lze zjišťovat, jestli:

- Došlo ke zvýšení pocitu bezpečí obyvatel v problematických lokalitách či mimo problematické lokality.
- Došlo ke zkvalitnění a zefektivnění práce MP, APK, sociálních pracovníků v problematických lokalitách.
- Došlo ke zlepšení informovanosti MP ohledně „vyloučených lokalit“ díky činnosti APK.

Realizace aktivit v rámci představeného metodického dokumentu by měla být dlouhodobá a prakticky nepřetržitá. Manuál je nutné průběžně aktualizovat dle výsledků měření a hodnocení, ale nesmí dojít k přerušení vzájemné spolupráce. Spolupráce APK a MP nesmí být jednorázovým projektem, ale být zajištěna dlouhodobě a nepřetržitě.

- ***Realizace pilotního ověření***

V rámci realizace pilotního ověření došlo k předložení navrhovaného obsahu metodického dokumentu náhodně vybraným zástupcům MP, APK a sociálních pracovníků. Zpětná vazba byla zjišťována v rámci osobního setkání, na kterém byl každému z respondentů tento plán představen. Pak následovala volná diskuze (nestrukturovaný rozhovor) o tom, jestli může tento plán zlepšit dosavadní spolupráci.

Výstupy z pilotního ověření lze shrnout následujícím způsobem:

- ***Respondent A (APK)*** – dle tohoto respondenta je velmi žádoucí nastavit pravidla spolupráce, protože dochází k problémům. Jejich vznik je často dán právě tím, že neexistují podrobnější pravidla. Návrh dokumentu může být prvním signálem, který vymezuje základní vztahy. Samozřejmě dle respondenta závisí úspěšnost na tom, jak přesně bude vypadat jeho obsah po schválení vedením MP, ale jednotlivé aktivity a činnosti mohou mít velký přínos. Je nutné aktivně a pravidelně komunikovat, což metodika umožňuje.

- **Respondent B (MP)** – tento respondent vítá tvorbu metodického dokumentu, protože je nutné spolupráci zlepšit. Uvedené aktivity vítá jako velmi přínosné a potřebné, takže si dokáže představit, že budou mít reálné a pozitivní přínosy a dopady.
- **Respondent C** (sociální pracovník) – respondent vidí problém v tom, že jde spíše o obecný text, který by mohl být přesnější. Zároveň však vítá, že má dojít ke zlepšení stávající situace, protože v praxi již zažil řadu nedorozumění při spolupráci s APK a MP.

19 Evaluace pilotního ověření

Prozatím nedošlo ke schválení hotové verze metodiky vedením MP, takže nebylo možné provést distribuci a implementaci do praxe. Po implementaci by však mělo dojít k dalšímu dotazníkovému šetření, které bude mít povahu právě tohoto pilotního ověření.

V rámci evaluace pilotního ověření je nutné realizovat anketu mezi APK, MP a sociálními pracovníky. Toto šetření by se mělo uskutečnit v termínu tří měsíců od implementace metodiky.

Vzor otázek má následující podobu:

Na základě zkušenosti s metodikou zvolte variantu odpovědi na nabízené škále:

- *Metodika bude mít pro oblast sociální práce v Kroměříži velmi pozitivní dopad. Metodika vymezí konkrétní rámec spolupráce mezi MP a APK a sociálními pracovníky*

Určitě souhlasím x spíše souhlasím x neutrální stanovisko x spíše nesouhlasím x určitě nesouhlasím

- *Metodika nevyzdvihuje pohled jedné skupiny (tj. MP, APK, sociální pracovníci) na řešenou problematiku, ale vytváří prostor pro diskuzi a kompromis, který je v konečném důsledku pro klienta přínosem.*

Určitě souhlasím x spíše souhlasím x neutrální stanovisko x spíše nesouhlasím x určitě nesouhlasím

- *Metodika je srozumitelná a usnadňuje mi práci.*

Určitě souhlasím x spíše souhlasím x neutrální stanovisko x spíše nesouhlasím x určitě nesouhlasím

- *Do metodiky mohu podle potřeby kdykoliv bez omezení nahlédnout.*

Určitě souhlasím x spíše souhlasím x neutrální stanovisko x spíše nesouhlasím x určitě nesouhlasím

- *Otevřená otázka: Metodiku jsem využil(-la) v těchto případech*
- *Otevřená otázka: Ovlivnila metodika způsob spolupráce s dalšími subjekty? Pokud ano, uveďte prosím, se kterými a jakým způsobem.*

Na konci roku 2024 pak musí dojít k další evaluaci, tj. za účelem zjištění, jestli se podařilo naplnit cíl metodického dokumentu. Lze využít stejné otázky a metodický postup jako u terénního průzkumu realizovaného v rámci zpracování práce, aby bylo možné ověřit rozdíly mezi stavem před implementací a po ní (tj. zejména rozdíly ve spokojenosti se vzájemnou spoluprací mezi aktéry).

Závěr

Tato bakalářská práce Návrh metodického dokumentu na podporu interdisciplinární spolupráce APK s aktéry v sociální oblasti v Kroměříži vznikla na základě analýzy potřeby, která následovala mou osobní zkušenost na pozici strážníka MP. APK jsou součástí týmu MP, ale v praxi není nastaveno provázání a spolupráce. Také následná spolupráce obou zmíněných složek s aktéry v sociální oblasti je téměř nulová. MP přichází do kontaktu se sociálními pracovníky minimálně, nebo jen v případech, kdy to ukládá zákon.

Z rešerší a analýz výsledků výzkumu doplněných o místní znalost a vypracování teoretické části vyplynulo, že v rámci města Kroměříže existuje velmi dobře organizovaná a funkční síť sociálních služeb, do které by se asistenti APK mohli začlenit a fungovat jako součást sociální sítě.

Klientů, kteří potřebují podpořit nějakou formou sociální služby, bohužel stále přibývá. Tento jev je dlouhodobý, celorepublikový a ani město Kroměříž není výjimkou. Je žádoucí, vhodné a prospěšné neustále hledat nové cesty.

Jedním z řešení se nabízí právě vypracování metodického dokumentu, který by spoluprací APK, MP a sociálních pracovníků správně nastavil a nabídl spoustu možných doporučení, tak, aby bylo možné osoby potřebné sociální pomoci rychleji a efektivněji navázat na vhodnou sociální pomoc, a to se zapojením širšího spektra vhodných subjektů, které mohou být nápomocny a způsobem, který by s sebou nenesl zvýšení zátěže pro jednotlivé poskytovatele sociálních služeb.

APK mají díky pohybu v terénu vynikající místní znalost, orientují se na území města v problémových lokalitách, jsou v kontaktu s osobami potřebnými sociální pomoci a mají potřebnou důvěru těchto osob.

Z těchto a dalších důvodů je nutné zvýšit jejich kvalifikaci a současně jim usnadnit prvotní kontakt i následný průběh poskytování podpory.

Jelikož se v rozmezí tématu jedná v rámci města Kroměříže, na rozdíl např. od Ostravy, kde se lze funkčním konceptem inspirovat, o první návrh podobného typu, je zde reálný předpoklad, že až uvedení do praxe ukáže všechna možná úskalí vypracovaného konceptu, na která bude třeba reagovat postupným aktualizováním, či doplněním metodického dokumentu tak, aby plnil požadovanou funkci v maximálním rozsahu. Úpravy či aktualizace by již měly probíhat bez přerušení nastavené spolupráce a měly by být pouze jakýmsi upgrade nastavených mantinelů mezioborového působení jednotlivých participujících složek.

Metodický dokument pro APK cílí na nejčastější situace, se kterými se v rámci své činnosti setkávají, což bylo hlavním cílem této bakalářské práce.

Bibliografie

Odborná literatura:

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2000. Policejní psychologie. In: VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER, 2020. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace [online]. Praha: Grada [cit. 2023-06-12]. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0731-5. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/psychologie-kriminalniho-chovani-6695/>

HADJ MOUSSOVÁ, Zuzana, 2007. Aktuální otázky sociální politiky – teorie a praxe: Sborník příspěvků. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 978–80–7395–025–5.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA, 2002. Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál. ISBN 80-7178-635-7.

HŮLOVÁ, Kateřina, Drahomíra PAVLÍKOVÁ, Ivana ŠIMÍKOVÁ, Vladimíra SALVETOVÁ a Kateřina GLUMBÍKOVÁ, 2017. *Přínosy a limity terénní sociální práce*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Sešit sociální práce. ISBN 978-80-7421-138-6.

KALINA, Kamil, 2015. Klinická adiktologie. Praha: Grada Publishing. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4331-8.

KNOLL, Ludwig, 1985. Handbuch der Psychologie. 1. Herrsching: Pawlak Verlag. ISBN 978-3881992046.

KOVÁČIKOVÁ, Dagmar, 2006. Základy pedagogiky. 1. Dubnica nad Váhom: Dubnický technologický inštitút. ISBN 80-969615-0-0.

MATOUŠEK, Oldřich, 2008. Metody a řízení sociální práce. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich, 2008n. 1. Slovník sociální práce. 2. přepracované. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed., 2005. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-x.

MATOUŠEK, Oldřich, 2022. Strategie a postupy v sociální práci. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1952-1.

MERTL, Jan, 2023. *Sociální politika*. 7., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7676-675-4.

NAKONEČNÝ, Milan, 1997. Psychologie osobnosti. Vyd. 2. Praha: Academia. ISBN 80-200-0628-1.

NAKONEČNÝ, Milan, 2000. Lidské emoce. Praha: Academia. ISBN 80-200-0763-6.

NAVRÁTIL, Pavel, c2001. Teorie a metody sociální práce. Brno: Marek Zeman. ISBN 80-903070-0-0.

NOVOTNÁ, Eliška, 2010. Sociologie sociálních skupin. Praha: Grada. Sociologie (Grada). ISBN 9788024729572.

PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.

SAMKOVÁ, Klára, 2011. Romská otázka: psychologické důvody sociálního vyloučení Romů. Praha: Blinkr. ISBN 978-80-87579-03-9.

SLOWÍK, Josef, 2007. Speciální pedagogika. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

ŠTIKAR, Jiří, 1996. Základy psychologie práce a organizace. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-091-2.

THOMPSON, Mel, 2004. Přehled etiky. Praha: Portál. Filozofie (Portál). ISBN 80-7178-806-6.

TOMEŠ, Igor, 2010. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3.

VAŠÁT, Petr, 2021. Na jedné lodi: globalizace a bezdomovectví v českém městě. Praha: Academia. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3200-3.

VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER, 2020. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace [online]. Praha: Grada [cit. 2023-06-12]. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0731-5. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/psychologie-kriminalniho-chovani-6695/>

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. Sociální psychologie. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 9788024714288.

ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ, 2004. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-86795-05-5.

Odborné časopisy a články:

BEŇÁK, David, 2020. Sociální práce/Sociálna práca: Síťování jako nástroj komplexní pomoci [online]. [cit. 2023-06-20]. ISSN 1805-885X. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/online-clanky/sitovani-jako-nastroj-komplexni-pomoci/>

Zákonné úpravy k problematice a internetové zdroje:

CMÍRALOVÁ, Kateřina, 2022. Sociální důsledky závislosti na nelegálních návykových látkách u dětí a mládeže. Praha. Bakalářská práce. Policejní akademie České republiky v Praze, Fakulta bezpečnostního managementu, Katedra bezpečnostních studií.

HRADECKÝ, Ilja. Definice a typologie bezdomovství [online]. Praha: Naděje, 2007 [cit. 2023-08-04]. Dostupné online. https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Ot%C3%A1zka_romsk%C3%A1
<https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/apk/>

https://socialni prace.cz/online-clanky/multidisciplinari-tymy-pomahaji-resit-problemy-rizikovych-lokalit-v-ostrave/#_ftn1

<https://www.czso.cz/documents/10180/20536194/31220637.pdf/5d68eba8-9984-4e5f-828b-d52b0167c971?version=1.0>

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf/4f243307-649b-ecf3-a191-3d89d33717c4

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Koncepce_socialniho_bydleni_CR_2015-2025.pdf/4f243307-649b-ecf3-a191-3d89d33717c4

<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/rocnizpravy-osituaciv-oblastimigraceaintegracecizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2021.aspx>

<https://www.sozialministerium.at/Themen/Soziales/Soziale-Themen/Soziale-Innovation/Social-Impact-Bond.html>

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/romska-narodnostni-mensina-16149/>

https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/krajsti_koordinatori/krajsti-koordinatori-178166/#

<https://www.zakonyprolidi.cz/>

IBRS. Závěrečná evaluace projektu „Asistent prevence kriminality“. Online. Wwww.mvcr.cz. 2014. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/ibrs-evaluace-apk-mv-zz-pdf.aspx>. [cit. 2023-10-23].

JIRÁNEK, Radek a Tomáš KONÍČEK, 2011. Ministerstvo vnitra České republiky: Programy prevence kriminality [online]. Praha: MV [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/docDetail.aspx?docid=21664674&doctype=ART&#_ftnref1

KOSOVÁ, Vladimíra. Týmy asistentů prevence kriminality v mnoha městech doplňují Ukrajinci. Online. Prevencekriminality.cz. 2023. Dostupné z:

https://prevencekriminality.cz/wp-content/uploads/2023/06/18-19_apk_vs_6-2023.pdf. [cit. 2023-10-23].

MĚSTO KROMĚŘÍŽ. Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku pro období 2020 - 2023. 2019.

Mezinárodní federace sociálních pracovníků: Globální definice profese sociální práce [online], 2014. Switzerland: IFSW [cit. 2023-07-04]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

PANKRÁČ, Zdeněk, 2014. Ministerstvo vnitra České republiky: Metodika výběru, přípravy a činnosti asistentů prevence kriminality [online]. Praha: MVČR [cit. 2023-08-22]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/metodika-vyberu-pripravy-a-cinnosti-asistentu-prevence-kriminality.aspx>

Prevence kriminality [online], c2023. Praha: MVČR [cit. 2023-09-05]. Dostupné z: <https://prevencekriminality.cz/dobra-praxe/apk/>

Přírodovědecká fakulta Univerzita Karlova [online]. [cit. 2024-04-26]. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/geoinformatika-kartografie/studium/bakalarske-studium/pravidla-pro-bakalarske-prace/metoda-metodika-metodolige>

Sociální služby města Kroměříže [online], 2023. Kroměříž [cit. 2023-09-10]. Dostupné z: www.sskm.cz

Substituční léčba - sociální dopady drogové závislosti [online], c 2023. [cit. 2023-09-14]. Dostupné z: <https://www.substitutni-lecba.cz/novinky/socialni-dopady-drogove-zavislosti-99>

ZÁMEČNÍKOVÁ, Barbora, 2023. Sociální pracovník jako člen multidisciplinárního týmu [online]. Praha [cit. 2023-09-08]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/182554/120443299.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Petr Vrzáček.

Sčítání osob bez domova 2019:

Výroční zpráva Platformy pro sociální bydlení za rok 2018 [online]. [cit. 2023-07-09].

Zákony pro lidi: Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách [online]. Verze 36 [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#Top>

Jiné zdroje:

Město Kroměříž: Plán prevence kriminality města Kroměříže pro období 2023 - 2027 [online], 2022. Kroměříž: Odbor regionálního rozvoje města Kroměříže [cit. 2023-06-20].

Dostupné z:
file:///C:/Users/200027/Desktop/AP+BP/Plan_prevence_kriminality_mesta_Kromerize_pro_obdobi_2023-2027.pdf

Plán sociálního začleňování města Kroměříže, 2022. Město Kroměříž [online]. Kroměříž [cit. 2023-09-09]. Dostupné z: <https://www.mesto-kromeriz.cz/urad/dokumenty-a-informace/plan-socialniho-zaclenovani-mesta-kromerize/>

NEZVAL, J. Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních. Praha: dokument MŠMT, 2007.

MĚSTO KROMĚŘÍŽ. Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku pro období 2020 - 2023. 2019.

Seznam zkratk

APK	Asistent prevence kriminality
CMTF	Cyrlometodějská fakulta
EP	Evaluační plán
IASSW	Mezinárodní asociaci škol sociální práce
ISFW	Mezinárodní federace sociálních pracovníků
KM	Kroměříž
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
MP	Městská policie
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
OP	Obecní policie
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PČR	Policie České republiky
PEZ	Průběžná evaluační zpráva
PZS	Protialkoholní záchytná stanice
ZEZ	Závěrečná evaluační zpráva

Seznam obrázků a tabulek

Tabulka 1 Zařazení respondenta	65
Tabulka 2 Naplnění očekávání práce	65
Tabulka 3 Spolupráce s APK	66
Tabulka 4 Spolupráce s MP	67
Tabulka 5 Spolupráce se sociálními pracovníky.....	67
Tabulka 6 Možnosti zlepšení dle respondentů	68